

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Osobnost Přemysla Pittra a jeho zásluhy v mimoškolním vzdělávání

Vypracovala: Tereza Pechová

Vedoucí práce: Mgr. Margareta Garabiková – Pártlová, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Osobnost Přemysla Pittra a jeho zásluhy v mimoškolním vzdělávání jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 9.7. 2019

.....

Tereza Pechová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Margaretě Garabikové-Pártlové, Ph.D. za poskytnutí cenných rad při vypracování mé bakalářské práce. Dále také za čas, který mi věnovala, a za ochotu se mnou spolupracovat.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá osobností Přemysla Pittra a jeho zásluhami v mimoškolním vzdělávání.

Cílem teoretické části bude zaměřit se na život a osudy českého kazatele, spisovatele a sociálního pracovníka Přemysla Pittra.

V praktické části budou analyzovány dostupné výpovědi tzv. „bývalých dětí“ P. Pittra za pomoci nahrávek na DVD. Bude využit kvalitativní design výzkumu, ve kterém bude použita obsahová analýza textu a výpovědí pamětníků.

Klíčová slova

Přemysl Pitter, Olga Fierzová, Milíčův dům, mimoškolní vzdělávání, židovství

Abstract

This bachelor thesis deals with personality of Přemysl Pitter and his merits in the out-of school education.

The goal of this work is to focus on life and fate of this Czech preacher, writer and social worker Přemysl Pitter.

The practical part of this thesis will be focused on analysis available statements of Přemysl Pitter's children using DVD recordings. Qualitative method will be used as a basic research to obtain content analysis of text and statements of witnesses.

Keywords

Přemysl Pitter, Olga Fierz, Milíčův dům, out-of school education, Judaism

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 Od narození po rok 1933.....	9
1.1 Dětství a mládí.....	9
1.2 1914-1918 První světová válka.....	10
1.3 Život v letech 1918-1933.....	11
2 Olga Fierzová.....	14
3 Milíčův dům.....	16
3.1 Naplnění snu.....	16
3.2 Letní tábory a zotavovna v Mýtě.....	18
4 Pittrova činnost v době Protektorátu Čechy a Morava.....	19
4.1 Od Mnichova po rozpad Československa.....	19
4.2 Druhá světová válka 1939-1945.....	21
4.3 Milíčův dům za války.....	22
4.4 Pittrova literární činnost za Protektorátu.....	23
4.5 Konec války.....	23
5 Záchrana dětí v poválečném období.....	24
5.1 Nový smysl Pittrova poslání.....	24
5.2 Akce „Zámky“.....	25
5.3 Milíčův dům v době zámeckých ozdravoven.....	27
6 Pittrova činnost po komunistickém převratu.....	28
6.1 Politická situace a únor 1948.....	28
6.2 Zákaz činnosti.....	29
7 Přemysl Pitter v exilu.....	30
7.1 Nový začátek.....	30
7.2 Život ve Švýcarsku a cesta do Izraele.....	31
7.3 Zklamání 1968 a poslední léta života.....	32
8 Mimoškolní vzdělávání.....	33
8.1 Pojem volný čas.....	33
8.2 Historický vývoj.....	34
8.3 Výchova mimo vyučování.....	36

9 Praktická část	38
9.1 Cíle výzkumu.....	38
9.2 Výzkumné otázky.....	38
9.3 Design výzkumu.....	39
9.4 Popis výzkumného vzorku.....	40
9.5 Výsledky výzkumu.....	49
9.6 Diskuze.....	51
ZÁVĚR	54
SEZNAM ZDROJŮ	56

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je osobnost Přemysla Pittra a jeho zásluhy v mimoškolním vzdělávání v době nejen před, ale hlavně po druhé světové válce. To, co dokázal, by však nikdy neproběhlo bez pomoci jeho nejbližších spolupracovníků. Před rozhodnutím napsat tuto bakalářskou práci jsem měla velmi malé ponětí o tom, kdo to Přemysl Pitter je. Když se však naskytla příležitost zhlédnout výpovědi jeho „bývalých dětí“, zaujalo mne to natolik, že jsem se rozhodla použít právě jeho osobnost a činy jako téma mé bakalářské práce.

Teoretická část bakalářské práce bude tvořena z osmi kapitol. První kapitola bude věnována Pittrově ranému životu, tedy od narození po rok 1933. Druhá kapitola bude pojednávat o jeho největší spolupracovnici, Olze Fierzové, bez níž by zajisté nedosáhl takového úspěchu. Ústředním tématem třetí kapitoly je Milíčův dům neboli počátek největší Pittrovy zásluhy, a to pomoci dětem. Čtvrtá kapitola seznámí čtenáře s činností P. Pittra během Protektorátu Čechy a Morava. Zřejmě nejdůležitější činy P. Pittra jsou obsaženy v kapitole páté. Jedná se o záchranu dětí v poválečném období, díky níž se stal tak proslulým a obdivuhodným. V další, šesté kapitole, se budeme zabývat činností P. Pittra po komunistickém převratu v únoru 1948. Sedmá kapitola bude věnována působení P. Pittra v exilu. Poslední kapitola teoretické části bude mít za úkol zmínit se o základních tezích mimoškolního vzdělávání, které bylo nedílnou součástí Pittrova celoživotního působení.

Výzkumným cílem praktické části bakalářské práce bude zjistit, jak vnímaly židovské a německé děti P. Pittra. Dílčími cíli bude porovnání dostupných výpovědí z DVD. Do jaké míry se jednotlivé výpovědi shodují, podobají, nebo naopak si odporují. Půjde o oblasti působení samotného prostředí zámků, ovlivnění národností a přenesení těchto osudových zážitků do jejich budoucích profesí.

Důvodem výběru tohoto tématu byla možnost dozvědět se více ze životního osudu tohoto humanisty, kazatele a zachránce dětí Přemysla Pittra. Dále pro mne bylo zajímavé analyzovat výpovědi „bývalých dětí“, které P. Pitter zachránil a postaral se o ně. To, že jsem ještě ve druhém ročníku studia na pedagogické fakultě nevěděla, kdo Přemysl Pitter je, do jisté míry svědčí o tom, že mu není věnováno tolik pozornosti, kolik by si zasloužil. Ne nadarmo je totiž Přemysl Pitter nazýván českým Nicholasem Wintonem, o němž má ponětí větší míra naší populace.

I. Teoretická část

1. OD NAROZENÍ PO ROK 1933

1.1 Dětství a mládí

Dějinné zvraty, které přineslo 20. století, ovlivnily jak život a dílo Přemysla Pittra, tak osud lidí napříč národy. Smrt obou rodičů a hrůzná zkušenost z fronty 1. světové války poznamenala P. Pittra hned v jeho mládí, proto se rozhodl zasvětit svůj život pomoci druhým lidem, zejména dětem. Kromě rodičů zemřelo také jeho šest sourozenců, a to buď brzy po narození, nebo v raném dětství. P. Pitter se narodil v roce 1895 v Praze na Smíchově v Libušině ulici do rodiny majitele tiskárenského závodu. Jelikož matčin zármutek nad ztrátou ostatních dětí měl vliv nejen na její, ale také na Přemyslův tělesný vývoj, narodil se i on jako velmi slabé dítě. Právě proto byl převzat do péče jeho tety, která se nabídla, že se o něj postará. Zároveň tak mohl trávit čas na venkovském vzduchu, který, jak se domnívali, by mohl „lépe prospívat jeho vývoji“ (Pitter, Fierzová, 1996: 102).

A tak až do svých 4 let žil na statku svého otce v Židovicích u Kopidlna. Jak sám uvádí, na tento pobyt má mnoho vzpomínek, které ho pozitivně ovlivnily. Poté se vrátil do Prahy ke svým rodičům, kteří mezitím získali lepší byt. Po celou dobu obecné školy, do níž začal docházet roku 1901, měl štěstí na učitele. Nebylo nutné, aby se už doma samostatně učil. Důraz kladli jak na všeobecné vzdělávání, tak na náboženství. Proto bral P. Pitter náboženství vážně až do svých deseti let. Poté u něj dle jeho vlastních slov nastala krize víry a přestal věřit (Pitter, Fierzová, 1996: 106).

Na střední školu nastoupil v roce 1906. Jednalo se o první českou reálku v Novém Městě na Moravě. Z počátku byl pilným studentem, avšak časem šly jeho známky dolů, a proto v roce 1909 začal pracovat v otcově tiskárně. Časem začal navštěvovat obchodní školu, kde se mu předměty ovšem moc nezamlouvaly. Měl však jiné starosti. Jako šestnáctiletého chlapce ho zasáhla smrt matky (Kosatík, 2009: 17). Chvilí nato odchází na rok na studia do Lipska, kam ho otec poslal na knihařskou

školu. Jeho otec zemřel v roce 1913. Nakonec je P. Pitter prohlášen za zletilého a může tak převzít podnik po otci (Kohn, 1995: 20).

1.2 1914 – 1918 První světová válka

V počátečním vedení závodu byl úspěšný, avšak kvůli odmítání pomoci příbuzných a nezřízenému způsobu života se mu postupně přestalo dařit. Nemálo k tomu přispěla i první světová válka. Vedení tiskárny převzal nový ředitel a Pitter se dobrovolně přihlásil na vojnu. O tom, co se dělo tam, pojednává hlavně jeho spis *Nad vřavou nenávisti* (Pitter, Fierzová, 1996: 108). Hrůzy války by nikdy nepoznal, kdyby do války nevstoupil. Zřejmě právě tyto zážitky ho přinutily ke změně myšlení a k víře ve spravedlnost (Kohn, 1995: 23).

Sám říká, že měl strach, aby na frontu nepřišel pozdě. Do války nastoupil také proto, že si přál žít svůj život o něco intenzivněji. Nejprve absolvoval v Praze výcvik a následně odjel se svou jednotkou k výcviku do Krkonoš. V lednu 1915 byli odveleni na haličskou frontu (Kosatík, 2009: 20). Jeho počáteční zápal pro válku rychle zmizel. Často totiž kolem sebe viděl smrt a utrpení a sám několikrát unikl smrti. Zde se také změnil jeho postoj k víře – z původního ateismu postupně opět začal věřit a chodit ke zpovědi. Dvakrát už nemohl snášet pohled na tato lidská jatka a zběhl. I když byl chycen a odsouzen, nakonec se mu podařilo smrti uniknout (Pitter, Fierzová, 1996: 119). Přesto byl znovu odvelen, tentokrát na italskou frontu. Nyní už nemusí bojovat, dostává se na pozici telefonisty, a právě tady se jeho víra nejvíce prohloubí. Mezi Pittrovy další válečné zkušenosti patří přesun k albánským hranicím a následný pobyt v lazaretu. Tam nakonec zůstal jako sanitní pomocník. Nakonec i tady však pocítil vinu z toho, že ostatní musí bojovat a on, mladý muž, pouze pomáhá ošetřovat. (Pitter, Fierzová, 1996: 121).

Další důležitá událost v Pittrově životě se stala až ke konci války v chorvatském přístavu Rijeka. Všichni vojáci chtěli co nejrychleji ke svým rodinám, ale železniční doprava nefungovala. Pitter a několik dalších Čechů se dostalo jen do Rijeky. V tu chvíli však již byla zorganizována Česká legie, která měla za úkol pomoci Jihoslovanům a dělat zde další potřebné věci. Přemysl zde byl i nucen promluvit před větším množstvím lidí, a to v něm probudilo cosi dosud nepoznaného. Ten dav nepřivedl k rozumu Pitter, ale „Boží duch, od něhož si propůjčil hlas a slova“ (Kohn, 1995: 34). I když ho v říjnu 1918 přepadla malárie, ještě ho čekal poslední

válečný zázitek. Seskupil několik Čechů a ti vytvořili zdravotní skupinu, která se starala o zbylé raněné. Poté už návratu domů nic nebránilo. Pitter ještě stihl slavný příjezd prezidenta Masaryka (Kosatík, 2009: 27). Z fronty se vrátil jako člověk, který chtěl po zbytek svého života pomáhat nejslabším.

1.3 Život v letech 1918 – 1933

Výchovné a veřejné činnosti se začal věnovat naplno. Po návratu z války byl sice vyzván, aby se přihlásil v příslušných kasárnách, avšak příkaz neposlechl. Později, aby se vyhnul nařčení z dezerce, se šel hlásit k samotnému ministru obrany Václavu Klobáčkovi, kterého znal již z dětství díky otci. Klobáček Pittra zaměstnal jako sociálního referenta v oddělení pro děsloužící poddůstojníky. Tato práce ho však nenaplňovala tak, jak by si přál. Nakonec požádal o propuštění. Ve svém nitru se totiž neustále vracel k poslání, které si stanovil, a k událostem prožitým na frontě (Kohn, 1995: 36).

Aby se na toto poslání pořádně připravil, nechal se zapsat na studia na Husově teologické fakultě v Praze. I když studia ze začátku nebyla lehká, studium Písma a české reformace ho zajímalo. Již v této době ho zaujal předchůdce Jana Husa, Jan Milíč z Kroměříže. Ten se za svého života stal i pražským arcibiskupem, jelikož si Karel IV. přál, aby řád a kážeň byly znovu zavedeny v církvi. Když však zjistil, že sám nápravu nastolit nedokáže, uchýlil se na venkov, kde se věnoval vnitřnímu soustředění. Nakonec se do Prahy vrátil bez majetku jako obyčejný kněz. Díky jeho pravdivému mluvení měl brzy mnoho obdivovatelů (Pitter, Fierzová, 1996: 124). Pitter v něm našel vzor a nechal se inspirovat zejména jeho propojením kázání a sociální práce. Proto také vznikl pozdější název pro jeho dětský domov: Milíčův dům! Neinspiroval ho však jen Milíč, zaujal ho také jeho předchůdce, a to nikdo jiný než samotný Mistr Jan Hus, a především Petr Chelčický, otec Jednoty bratrské. Právě ten je známý svým bojem proti oplácení zla zlem a odporem proti násilí (Pitter, 1995: 54). Pitter se o své poznatky chtěl s někým podělit, a tak přerušuje studia na teologické fakultě a stává se kazatelem. Z počátku káže na náměstích, u továren a chodí i na vesnické návsi. Když se naskytlá příležitost, kázal i v kostelích. Chtěl lidem hlavně připomínat náboženství v minulosti a pomoci jim v pochopení křesťanství. Na Staroměstském náměstí v Praze vystupoval po dlouhá léta každou neděli (Kohn, 1995: 39). Jeho proslovy byly spojeny se sociální

službou. Situace, která ho nejvíce znepokojovala, se týkala dětí v chudé žižkovské čtvrti, kde žila paní Pohlová. Většina dětí vyrůstala bez výchovy, protože se jim otcové nevrátili z války a matky musely pracovat. Přemysl nabídl žižkovské organizaci Péče o mládež pomoc, chodil do jednotlivých rodin, aby viděl jejich živobytí, a vodil děti do školy. Také organizoval divadelní hry pro děti. Děti byly těmito loutkovými představeními nadšené a hojně je navštěvovaly a časem se i připojovaly (Pitter, Fierzová, 1996: 127). V krátké době byl prací pro tyto zanedbané děti tak zaměstnán a neměl už čas na studia. Postupně si také uvědomoval, že naučené znalosti pro něj nejsou důležité tak jako pomoc dětem. Studii zanechal a stal se z něj „náboženský buditel a vůdce mladých“. Dobré vztahy s ostatními studenty se mu v budoucnosti hodily k jeho další činnosti.

Jedním z nich byl Jindřich Tusch, který v roce 1922 v Praze založil IFOR, odbočku Hnutí pro mezinárodní smír. V roce 1923 se Pitter zúčastnil konference v dánském Nyborgu. Tam se mu otevřely nové rozměry v tom, že našel další lidi, kteří šli podobným směrem jako on. Byla to zkušenost pro celé pražské hnutí FOR, které se tak mohlo velice dobře rozvíjet. V bavorském Oberammergau se v roce 1926 seznámil se svou celoživotní spolupracovnicí, Švýcarkou Olgou Fierzovou. Ta stála po jeho boku za jakýchkoli okolností až do konce jeho života. Postupem času se konaly diskuze, veřejné přednášky a malé konference, na které se sjížděly i návštěvníci z jiných zemí. V Československu se jednalo o jedinou skupinu, kde dokázali spolupracovat Češi i Němci včetně Židů. Jednou z obzvláště přispívajících byla literární překladatelka, tlumočnice a spisovatelka Pavla Moudrá (Pitter, Fierzová, 1996: 128). Činností FORu bylo především přednášení a diskuse spojené s praktickou činností. Uskutečňovaly se například prázdninové výměny dětí z Československa z oblastí, kde se mluvilo buď jen česky, nebo jen německy. Docházelo tak k novým poznáním, lepšímu porozumění jazyku a poznatkům o jiných životech. Tuto spolupráci později přerušil Hitler a druhá světová válka. Pitter se v mnoha západních zemích zúčastnil mnoha konferencí IFORu. Dostával mnoho nabídek ke spolupráci a k vystoupením, avšak odmítal je, jelikož úkoly, které si stanovil, pro něj byly přednější (Pitter, Fierzová, 1996: 129).

Postupem času se jeho obecenstvím stává společenství stoupenců a bylo potřeba začít vydávat četbu zachycující Pittrovy projevy. Nejprve se jednalo pouze o letáky, časem brožury a v roce 1924 vznikl měsíčník Sbratření. A právě již výše zmíněná

Pavla Moudrá se stala jeho oficiální vydavatelkou. Všechny Pittrovy činnosti vždy probíhaly pohromadě a vzájemně na sebe navazovaly (Kohn, 1995: 40). Časopis Sbratření kladl důraz na vědu a umění, a to i v oblasti náboženství. Pomocí něj mohl Pitter zakládat styky s lidmi, kterým se jeho myšlenky líbily. Setkával se tak s těmi, pro které byla víra důvodem odmítání vojenské služby. Časopis šířil myšlenku odmítání války, a naopak usmířování národů. Dále zde byly publikovány jeho názory na morální společenské zásady – trest smrti, vegetariánství či abstinence. Jako pacifista také chtěl zavedení náhradní civilní služby podle vzoru mezinárodního švýcarského spolku (in Hovory, 1996: 73). Sbratření bylo oceňováno jak pro různorodý obsah, tak pro styl, který byl jasný a vyhýbal se zbytečným cizostem, a pro dobrou češtinu. Časopis měl dva až tři tisíce odběratelů, ale byl prodáván i na ulicích, a to nejen když Pitter pořádal shromáždění. Jelikož se v mládí vyučil v otcově dílně, kladl důraz i na vzhled každého díla. Celkově byl tento měsíčník prostředkem k výchově lidí. Taktó fungoval až do roku 1941, kdy jeho vydávání zastavili němečtí nacisté, kteří v té době již dva roky okupovali zemi (Pitter, Fierzová, 1996: 130-131).

Po určité době musel Pitter opustit původní místo, kde se uskutečňovala setkání s dětmi. To mu však vniklo do hlavy první myšlenka o vlastním domově. Navrhl postavit místo, kde by se děti mohly scházet a trávit volný čas pod dohledem. Když mu úřady nevyhověly, rozhodl se, že sám získá prostředky. Založil proto stavební bytové družstvo „Domov mládeže bez přístřeší“, který se později přejmenoval na „Milíčův dům“. Byl mu přiznán statut obecné prospěšnosti a získal státní financování. Pitter však stejně musel dál shánět prostředky sám za sebe. Po dlouhé době sbírek a projektů byl udělen souhlas ke stavbě. Avšak stále chyběl dostatek financí na výstavbu domu, jaký by si Přemysl představoval. Nakonec mu dopomohl architekt dr. Karel Skorkovský, který postavil několika rodinám domky. K celé této situaci je v knize Nad vřavou nenávisti na straně 136-137 napsán rozhovor. Když si Skorkovský vyslechl, co všechno měl Pitter na srdci, bylo o stavbě rozhodnuto. Byla zahájena výstavba „žičkovského dětského útulku Milíčův dům“ a Pittrovi se začal plnit jeho sen. A tak v létě roku 1933 začala úprava terénu na jedné parcele na vrchu Svatého kříže. Právě tady vyrostl krásný dům i s hřištěm a všemi potřebnými úpravami. K tomuto dílu přiložilo ruce mnoho dobrovolníků. Nakonec i městské úřady poskytly alespoň nějakou pomoc. O průběhu stavby Pitter

pravidelně informoval čtenáře Sbratření. První etapa byla dokončena v prosinci roku 1933 (Pitter, Fierzová, 1996: 136-137).

2. OLGA FIERZOVÁ

Další kapitolu bych chtěla věnovat paní Olze Fierzové, která k Přemyslu Pittrovi neodmyslitelně patří. Jak již bylo zmíněno výše, Pitter se s Olgou seznámil na konferenci IFOR v Oberammergau v létě 1926. Tato dáma žila v letech 1900-1990. Narodila se do bohaté švýcarské rodiny a podobně jako Pittrův otec i ten její byl podnikatel. V jejích devíti letech se přestěhovali do Bruselu. Zhoršení životní úrovně a jazykově cizí prostředí později brala jako zkoušku, kterou ve svém životě nutně musela podstoupit. Stejně jako Pitter i ona prožila své ateistické období, od kterého se však brzy odvrátila. V Bruselu, kde přečkávala válku, se jí moc nezamlouval školský systém. Představovala si, že by měl více rozvíjet děti. Možná i právě proto se stala učitelkou. Vrátila se do Švýcarska, zkoušela studovat na významném ženevském institutu, jenže ji to více táhlo do praxe. Stala se učitelkou cizích jazyků v Anglii, kde zůstala čtyři a půl roku. Tam mimo jiné pracovala pro pacifistické hnutí „No More War“. Také se stýkala s vedoucím londýnského sekretariátu IFORu. Vydala se velmi podobnou cestou jako Pitter. V bavorském Oberammergau tlumočila Pittrovo přednášení. Tam se o Pittrovi dozvěděla více a velmi ji to zaujalo. I Přemysl pochopil, že by se právě ona mohla stát jeho spolupracovnicí. Nabídka ke spolupráci nejprve přišla nevhod, o Velikonocích 1927 však přijala jeho nabídku, aby se zúčastnila pražské konference „Školou k míru“. Ovšem ani tehdy ji nepřesvědčil, aby s ním spolupracovala. Bála se nedostatku financí a významné změny prostředí. Obtížné také bylo to, že i když věděla, že ji do Prahy zve muž, neplyne z toho žádná společná budoucnost, jelikož jak sám Pitter říkal, jeho život byl zasvěcený Bohu.

Nedlouho nato se však znovu setkali v Německu, kam ona měla naplánovanou cestu a kde se Pitter objevil zcela nečekaně. Odjeli spolu do Londýna a společně byli na několika setkáních a dobročinných akcích. Zpáteční cesta se jim poněkud protáhla, poznali spoustu míst a lidí, a nakonec se v létě 1927 definitivně rozhodla, že s ním bude spolupracovat. K tomu však došlo asi o rok později, na začátku však tato spolupráce nebyla úplná. Olga se stala vychovatelkou a učitelkou jazyků, jenže

ne v Praze, ale v Újezdě nade Mží na Plzeňsku. Také v jedné rodině učila děti na klavír a němčinu. Do Prahy za Pittrem se vracela v neděli. Podobné místo v Praze se pro ni naskytlo až o další rok později. Až v průběhu let si uvědomila, že právě toto odlučování bylo potřebné z toho hlediska, že důležité lidi v Přemyslově životě poznávala až postupem času. Nebylo by vhodné, kdyby ji Pitter přivedl a představil jako novou spolupracovnici ihned. Některé členky hnutí ji však nepřivítaly s otevřenou náručí a některým z nich to vydrželo dlouhá léta. Jak ona, tak i Pitter si toho všímali a bylo jim jasné, že se toto chování liší od toho, nač byla Olga dosud zvyklá. Zanedlouho ji však, až na nějaké výjimky, přijali mezi sebe.

Také Pavla Moudrá nebyla z Olgy nijak nadšená. Pitter jí musel vysvětlovat, že má jisté poslání, díky kterému si Olgu nikdy nevezme, ale že zároveň nevidí nic špatného na tom, proč by se spolu nemohli muž a žena přátelit. Někdy z jeho myšlenek vyplynulo například to, že by z Fierzové chtěl mít jakousi nástupkyni. Chtěl se vzdát některých funkcí ve prospěch Olgy. Sexualita pro něj byla jakýmsi „nebezpečím, jež nelze do duchovna začlenit“. Nebylo to zkrátka v souladu s jeho životním posláním. Jak sám řekl, věřil, že „mezi mužem a ženou se může uskutečnit jen takový styk, který bude sloužit duchovnímu vývoji“. Na toto téma také nerad mluvil, ale když byl tázán, odpovídal. Byl například i zastáncem toho názoru, že nahota nemůže být spojována s uměním – nevyjadřuje žádný duchovní účel. Později vztah mezi mužem a ženou vztahoval také k práci. Kdyby se totiž věnoval hlavně svým dětem, nemohl by svým žákům dát tolik, kolik by si představoval. Právě o žáky, chce-li se věnovat pedagogice, musí pečovat a dávat jim hodně času. V té době to bylo posuzováno skoro jako požadavek celibátu v učitelské profesi. Spousta jeho spolupracovníků, mladších i starších, to také považovala za samozřejmé. Nicméně u Pitttra byl důvod celibátu hlavní po náboženské stránce. Chtěl se vyhnout tomu, co pokládal za pouhé pokušení.

Ačkoliv několika jeho spolupracovníkům byl vztah mezi Pittrem a Fierzovou nejasný a nepochopitelný, důležité bylo, jaké spolupráce dosáhli. Pittrovi zkrátka jeho již dříve představený plán s Olgou vyšel. Dokázala se zapojit do spousty jeho aktivit, a to i v době, která nebyla vůbec lehká jak pro ně, tak pro celé hnutí. Československá odbočka Hnutí pro křesťanský komunismus byla založena v únoru 1927. Přemysl se stal jejím spoluzakladatelem a policie z něj a jeho přátel nespustila oči. Sledování a domovní prohlídky byly uskutečňovány až do září 1928, kdy

policie činnost odbočky definitivně zastavila. Tato doba byla příznačná nejen Pittrovými výslechy, soudy a dvěma odsouzeními, ale také počátky jeho projektů, z nichž hlavním bylo budování Milíčova domu.

Olga Fierzová si rychle osvojila jazyk, aby se stala jeho plnohodnotnou spolupracovnicí. V roce 1929 vydala svůj první článek v češtině, tento jazyk se také objevoval v jejích dopisech s Pittrem, a dokonce si vedla i český deník. Čeština se pro ni stala oblíbeným jazykem, publikovala desítky statí například do Sbratření a později i do Hovorů s pisateli. V češtině je také napsáno její nejlepší a nejznámější literární dílo „Dětské osudy z doby poválečné“. V jejím jazyce postupně nebyl znát ani přízvuk a celkově Olga s českým prostředím opravdu rychle a dobře splýnula (Kosatík, 2009: 111-121).

3. MILÍČŮV DŮM

3.1 Naplnění snu

Mohlo by se to zdát až příznačné – Štědrý den roku 1933 učinil z neuvěřitelného skutečnost. Právě v tento den v neděli ráno započal Milíčův dům na Žižkově svůj provoz, a to bohoslužebným shromážděním. Jan Milíč z Kroměříže byl využit jako významná osobnost, po které je nutné dům pojmenovat. Pitter to blíže vysvětluje v díle „Milíčův dům na pražském předměstí“ (in Hovory 3, 1997: 68). Všechny děti z okolí byly pozvány na vánoční slavnost, která se konala v ten den odpoledne. Šlo o děti hlavně z rodin žijících v nouzových lokalitách právě po obou stranách kopce, kde Milíčův dům vyrostl (Kohn, 1995: 46). Postupem času se k nim přidávalo stále více dětí. Mohly tak trávit volný čas v domě, který jim poskytl dostatek prostoru pro hry, práci i zpěv. Pittrovi přátelé se připojovali, aby pomohli s výchovou a dozorem. Dobrovolnice připravovaly občerstvení a jiní dětem ukazovali nástroje v různých dílnách. Velmi oblíbeným sportem se stala odbíjená. Když nějaké dítě do domova přineslo například pistoli nebo jinou zakázanou věc, Pitter s ostatními se ihned snažili věc zachytit a vysvětlit, jak nevhodné tyto věci jsou. Zejména se všichni snažili, aby se u dětí rozvíjela tvořivost (Pitter, Fierzová, 1996: 137).

Milíčův dům všem přirostl k srdci. Vedle nejoblíbenějšího strýčka Přemysla, jak děti Pittra oslovovaly, tu byl také učitel Ferdinand Krch. Toho nazývaly strýček

Fedor. Pro Pittra byl právě on jakousi spřízněnou duší, dával mu mnoho nejen pedagogických rad a mnohému Pittra naučil (Kohn, 1995: 46). Právě Ferdinand totiž rozvíjel koncepci Jana Ámose Komenského, aby „učení neznamenovalo mučení, ale potěšení a určitou formu hry“. Víra v dobro, křesťanská láska k bližnímu a především láska k dětem ho s Pitrem spojovaly nejvíce. On sám po první světové válce založil Dům dětství u Mladé Boleslavi, výchovný ústav pro děti padlých legionářů (Kohn, 1995: 47).

Dobrá příležitost k navázání mezinárodních vztahů se objevila brzy. Milíčův dům dosud navštěvovaly jen české děti, jelikož v okolí se nenacházeli žádní Němci. V Praze se začalo objevovat nemalé množství uprchlíků, a to z toho důvodu, že se v Německu dostal k moci Adolf Hitler. Lidé, kteří jim pomáhali, poprosili Pittra o občasné poskytnutí pohostinství v Milíčově domě. Díky jeho souhlasu se mohly německé a české děti spřátelit. I děti ze Žižkova o dům projevovaly stále větší zájem, dokonce musel být zřízen i seznam čekatelů. Časem zde nebyl dostatek prostoru ani pro 150 dětí přicházejících po škole. A i když dosud nebyl splacen dluh za stavbu, Pitter znovu poprosil architekta Skorkovského o pomoc – potřeboval přistavit horní patra. I tentokrát mu vyhověl, takže „útulek“ v létě 1936 dostal svou konečnou podobu. Postavena byla nová hudební síň, v knihovně děti psaly domácí úkoly a bylo zde více místa pro různé dětské záliby. Aby i přesto nedocházelo k přeplnění místností, byl každý den napsán časový rozvrh, ale stejně děti mohly chodit, kam chtěly.

I když zde bylo hodně dobrovolníků a dobrovolnic, kdykoli někdo nemohl, Pitter byl vždy připraven ho zastoupit. Při každé práci totiž mohl děti pozorovat a vést je. V pořádání besídek byl však on sám nenahraditelný. Pořádal je jednou týdně a děti se zde mohly učit zpívat, či si jen poslechnout příběhy, které vyprávěl. Podstatou těchto setkání bylo naučit děti soudržnosti a ochotě. Taková totiž byla i podstata celého útulku. Vždy v neděli se začínalo bohoslužebným shromážděním, jelikož jak sám říkal, „s pomocí od Boha je vše snazší“. Na tato shromáždění se sjíždělo přibližně sto lidí ze všech částí Prahy, aby jejich myšlenky o křesťanství dostaly nový nádech. Po těchto shromážděních se do sálu ihned nahrnuly děti, které se nemohly strýčka Přemysla a jeho příběhů dočkat. Byla to jakási forma nedělní školy, do které děti chodily opravdu rády. K dětem promluvily i různé zahraniční osobnosti, například dr. Jedusadon a George Lansbury. Rodiče „útulek“

nenavštěvovali, ale jednou za měsíc byli pozváni na schůzku, kde Pitter referoval, co všechno jejich děti v domě dělají. Na těchto schůzkách často vystupovaly i samy děti, tyto výstupy však nebyly určeny pro veřejnost, pouze pro rodiče. Děti měly radost, že se mohou zapojit do společenství (Pitter, Fierzová, 1996: 138-140).

Nejen Pitter, i Olga Fierzová si zde plnila svůj sen. A to i když na ní připadlo hlavní provozní břemeno. Věnovala se jak účetnictví, tak pedagogickému vedení. Veškerý svůj volný čas trávila mezi dětmi. Tady konečně našla smysl svého života, který konečně od svého příjezdu do Prahy našla. Právě díky jejímu vlivu se v útulku klasicky nevyučovalo, nechtěla prosazovat své ego, děti zde samy poznávaly, co je potřeba dělat a jak se chovat, a to bez jejího většího zásahu. To bylo cílem její pedagogiky. Dalo by se říct, že jejími největšími oblíbenci byly děti plaché, bez dostatku sebedůvěry, nebo naopak ty obtížně zvládnutelné. Zajímala se hlavně o proměny dětské duše. Děti měly například hrát divadlo tak, jak samy cítily, nikoli podle naučeného plánu. Právě tato činnost podle Fierzové přispívala k sebedůvěře. Časem se ukázalo, že Olga je tou, která dodává v Milíčově domě důslednost. Pitter byl tím milujícím článkem. Možná i proto ji děti viděly jako tu přísnou. Se strýčkem se dalo smlouvat, s tetinkou nikoli. Avšak ani v její pedagogice nebylo místo pro tresty a důležitost školního prospěchu. V Milíčově domě pracovala od roku 1938 i Milada Horáková. Vedla Pittrovu dětskou ozdravovnu v Mýtě u Rokycan (Kosatík, 2009: 147-151).

3.2 Letní tábory a zotavovna v Mýtě

Pitter se svými kolegy se také dozvěděli o špatných podmínkách, v nichž žily děti, o které se starali. Chtěli je vychovávat ve zdravém prostředí, tudíž toužili po venkovském sídle, kde by se děti ozdravovaly. Dosud nesplacený dluh za Milíčův dům jim však stál v cestě. Když se jednoho dne objevila jakási vdova s nemalou peněžní částkou, Pitter, a především děti, byli zachráněni. Mohl se tedy postavit menší dům s výhledem na Mýto, venkovské městečko 65 kilometrů od Prahy. Tento domek vytvořil jakýsi šťastný domov, který děti velmi potřebovaly (Pitter, Fierzová, 1996: 140-141).

Pitter jako křesťanský humanista nikdy neměl s Němci žijícími v Praze a v pohraničí problém. Neviděl v nich žádné nepřátele. Vždy, a to i po druhé světové válce, se mezi Čechy a Němci snažil o vybudování jakýchsi mostů, protože mezi

národy by neměla panovat nenávisť (Kohn, 1995: 48). Po Mnichovské dohodě se oba tyto národy dostaly do nebezpečí. Do pohraničí přicházelo stále více uprchlíků a bylo tedy nutné, aby se děti do zotavovny nastěhovaly co nejrychleji. V září 1938 byl tento „domeček“ dokončen. Pitter se nabídl, že pomůže dětem, které to budou potřebovat nejvíce. Pomáhali mu jeho britští přátelé. Prvními dětmi bydlícími v zotavovně se staly děti českých i německých uprchlíků, a také děti z Milíčova domu. Mezi dětmi se vybuďovalo přátelství a důvěra. Po březnu 1939, kdy Hitler obsadil celou českou vlast, se novými příchozími staly židovské děti těch uprchlíků, kteří nestačili zemi opustit. Pitter všem dětem dopomáhal k tomu, aby netušily, v jakém strachu se ocitají jejich rodiče (Pitter, Fierzová: 1996: 141).

Pro některé děti se postavily stany a vznikly tak jakési letní tábory. I ty sloužily ke vzdělávání dětí. Konaly se zde besídky, zpívalo se a dětská osobnost se rozvíjela. Modlitba před spánkem nesměla chybět. Vedla děti k hlubším myšlenkám. Všechny Pittrovy a dobrovolnické práce byly zadarmo. Pitter jako redaktor Sbratření měl svůj malý plat, všechny jiné potřeby byly financovány z finančního spolčenství, které bylo založeno čtyřmi přáteli (Pitter, Fierzová, 1996: 142). Pitter celým svým jednáním odporuje zlu, které nastolil Hitler. Poskytl přeci nejen přístřeší dětem antifašistů a židovských emigrantů, ale celková znepokojenost z mezinárodní situace ho donutila učinit několik cest do zahraničí (Kohn, 1995: 49). V Evropě se totiž začalo schylovat ke katastrofě s názvem druhá světová válka.

4. PITTROVA ČINNOST V DOBĚ PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

4.1 Od Mnichova po rozpad Československa

29. září 1938, Mnichov. Osudný den hlavně pro Československo. Čtyřmi světovými velmocemi bylo rozhodnuto o podrobení pohraničí s německým obyvatelstvem Hitlerovi. Bylo též rozhodnuto o osudu našeho státu. Svět měl sice radost z nastoleného míru, to však byla pouhá iluze. Tento akt zároveň změnil rozložení sil jednotlivých států. Pro Hitlera to bylo obrovské vítězství. Přes Československo mohl začít realizovat svůj záměr o rozšiřování území. Zničení veškerých pozitivních hodnot, které předchozí Československo nastavilo, hluboké zklamání

mnichovskou konferencí i odstoupení pohraničí vedly k mravní krizi. Také Pitter si byl vědom nebezpečí nacistické ideologie, a to pro celý svět. Nejvíce mu bylo líto, kolik lidí se Hitlerovými myšlenkami nechalo svést (Pasák, 1997: 43). Ještě před těmito událostmi podnikl Pitter na jaře roku 1938 cestu do Vídně, kde měl několik přednášek. Již tam viděl město zaplněné antisemitskými a nacistickými hesly a lidmi, kteří si neváhali na svůj kabát připnout hákový kříž. Úřady Pittrovi dovolí jen jedno vystoupení, ostatní přednášky mu zakazují. Po Vídni zamířil ještě do Holandska na konferenci Hnutí pro mezinárodní smír. Ani činnost této organizace však už nemůže ovlivnit to, k čemu se v Evropě schyluje (Kohn, 1995: 50). Pitter zde vystupoval ne jako nacionální Čech, ale jako někdo, pro koho je důležité vnímat postoje obou národů. Olga Fierzová, která na konferenci také byla, pochopila, že právě tímto se Pitter odlišil od většiny českých vystupujících, kteří usilovali o uznání ze strany Němců (Kosatík, 2009: 173).

Pitter se rozhodl pro napsání článku do Sbratření, ve kterém neváhal napsat, že Československu hrozí nebezpečí. Poukazoval na nedostatečnou pomoc demokracii a nedostatečné pochopení situace. Pro lepší zjištění situace odjel v létě do Sudet, nově nazvaného území českého pohraničí, kde se setkal se známými, kteří byli v kontaktu s pražskou skupinou FOR. Zde se také dověděl, že nenávisť mezi „novými“ Němci a Čechy je větší, než se zdálo. Panovala zde špatná ekonomika a Němci byli nadchnuti myšlenkou spojení všech Němců. Již zmiňovaný článek měl ohlas. Šlo totiž o nové pohledy, o kterých se jiné noviny bály psát (Pitter, Fierzová, 1996: 143).

Pitter využil svých kontaktů s britskými přáteli z hnutí, jichž byl členem, informoval je o situaci. I oni však plánovali Pittra do Anglie pozvat, aby zde uskutečnil několik přednášek. A tak odletěl do Anglie a přednášel asi na pětáctyřiceti místech. Ani na těchto přednáškách nezapomněl zmínit důležitost duchovního dědictví českého národa (Kohn, 1995: 51). Návrat do vlasti se pro Pittra mohl stát osudným, proto se nakonec ještě před okupací vydal na cestu přes Švýcarsko. Nejprve se jako člen Ligy proti antisemitismu bál zatčení, avšak kartotéka členů byla včas zničena. I když nebyl Přemysl přímým členem odboje, jeho odpor k fašismu byl proječován jiným způsobem. Stačilo, že byl hlavním člověkem Milíčova domu, kde nebyly nejen české a německé, ale i židovské děti. A Pitter věděl, že protektorátní nařízení týkající se Židů postihnou všechny

bez výjimky (Pasák, 1997: 49). Zanedlouho po jeho návratu, 15. března 1939, vstoupila Hitlerova vojska do Prahy a byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava (Kohn, 1995: 52). Najednou bylo velké množství lidí ve velkém nebezpečí, byli neustále pronásledováni. Smutnou dohru měla také demonstrace vysokoškolských studentů, při níž byl postřelen jeden z nich, Jan Opletal. Ten nakonec svým zraněním podlehl. Po protestním shromáždění ze 17. listopadu Hitler nařídil zavřít vysoké školy, bylo popraveno devět představitelů studentstva a přes tisíc studentů odvečeno do koncentračních táborů.

4.2 Druhá světová válka 1939-1945

Nastala doba okupace, která nakonec trvala šest let. Pitter se každý den bál, že bude zatčen a odvečen. Nic se však neděje, a to také díky výše zmíněnému zničení kartotéky s jeho jménem. Heslo Milíčova domu „děti – budoucnost národa“ v době okupace dostává opravdový až osudový smysl. Děti je zde stále víc, besedy pro rodiče jsou naplněné, a i s prostředky je to na dobré cestě. Přichází sem noví lidé, aby s dětmi mohli trávit čas. Pitter přednášel s určitým rizikem, jelikož z jeho úst slyšely děti to, co jim ve škole nikdo neřekl. Od Pittra slyšely příběhy z Bible, mluvilo se o morálce, o spravedlnosti nad zlobou, o vítězství lásky nad nenávisť, zkrátka žádné protektorátní osnovy. Zdůrazněno bylo úsilí o osvobození českého národa od těch, kteří by ho mohli utlačovat. Nemluvil tak jen před dětmi, ale také před dospělými. Nikdy ho nikdo neudal, nikdy se nic neprozradilo – v Milíčově domě převládala vlna solidarity, kterou nikdo nechtěl narušit (Kohn, 1995: 52-53).

Válka vypukla 1. září 1939, vztah mezi Čechy a Němci se neustále vyhrocoval, lidé se báli germanizace a vše německé Češi vnímali jako nacistické. Okupační moc znamenala násilí, ale národ se bránil. Začaly vznikat odbojové skupiny (Obrana národa, Věrní zůstaneme). S nástupem nového říšského protektora Reinharda Heydricha k moci v září 1941 bylo nejen židovství, ale i češství ve smrtelném ohrožení. Mělo dojít k vyhubení českého národa. Pitter si boj o národ spojil s bojem o záchranu českého dítěte. Rostla jeho pedagogická práce pro potřebu záchrany. I Olga Fierzová v této době bojovala, a to o duši každého českého dítěte (Pasák, 1997: 49).

4.3 Milíčův dům za války

V protektorátu se vše vyostřuje, jakýkoliv odpor proti okupantům je trestán a židovské děti navštěvující Milíčův dům jsou nuceny stejně jako ostatní Židé nosit od podzimu 1941 na svém svrchním oděvu žluté Davidovy hvězdy. Tak se měli Židé odlišit od všech ostatních. Již o rok dříve jim byl udělen zákaz navštěvovat všechna školská zařízení. Totéž platilo i pro navštěvování Milíčova domu. Pitter nemohl riskovat jeho zavření, tudíž i on tato nařízení musel respektovat. Židům se od této doby žije hrozně – je jim zabavován majetek, jsou ponižováni a šikanováni, propouštění ze zaměstnání, a tudíž ochuzení o příjem na obživu. Nesmějí chodit ani do divadel, na koncerty, do knihoven, zkrátka jim bylo zabráněno ve vedení normálního života. Také mají zákaz stýkat se s tzv. árijci (Kohn, 1995: 57). Přemysl s Olgou s těmito nařízeními samozřejmě nesouhlasí, a proto tajně v noci chodí do rodin bývalých chráněnců a nosí jim vše potřebné. Tyto návštěvy byly velkým potěšením zejména pro děti, které strýček s tetinkou potěšili a pobavili. Toto tzv. „židomilství“ se trestalo stejně jako každý jiný odpor proti fašistické nadvládě.

Během tohoto podzimu začalo docházet i k prvním transportům do koncentračních táborů. Nevyhnuli se jim ani někteří pracovníci a návštěvníci Milíčova domu. Pitter s Olgou jim často pomáhali se přichystat na transport, proto byl také Pitter označen za židovského příznivce. To pro něho znamenalo velkou hrozbu, zanedlouho se v Milíčově domě objevili příslušníci gestapa, zjišťovali si vše ohledně domu a zajímali se i o Pittra osobně. Nakonec mu byl udělen příkaz, aby se dostavil na centrálu pražského gestapa. Málokdo odtud vyšel neobviněný. Na Pittra se však „usmálo štěstí“, když byl po krátkém pohovoření o sobě a po přiznání, že židovským dětem pomáhá, propuštěn. Vývoj druhé světové války již provoz Milíčova domu nepřerušil. Vedoucí vždy zajistili přiděly pár surovin a topiva. Jsou v něm už zase jenom nežidovské děti, Židé jsou totiž v Terezíně a později v dalších koncentračních táborech. Těm, kteří se ozvali, Olga s Přemyslem posílali balíčky, avšak ty většinou adresáta nenašly. Z celkového počtu asi sto dětí navštěvujících Milíčův dům a ozdravovnu v Mýtě před válkou jich přežilo asi pět (Kohn, 1995: 58-60). Milíčův dům po celou dobu války zůstal „místem útěchy a naděje“. Pitter se vždy snažil o poskytnutí úlevy těm, kteří o ni přišli žádat. Ke konci války poskytl azyl i mladé árijské rodině a dvěma německým vojákům. Ty vojáky uchránil před deportací do Ruska, kde by je čekalo několik let zajetí (Pitter, Fierzová, 1996: 154).

4.4 Pittrova literární činnost za Protektorátu

I během této strašné doby se Pitter snažil věnovat psaní. Napsal čtyři rukopisy, po válce bylo dovoleno vydat pouze jeden, a to „Slovo Boží dětem“. Zdrojem pro tuto knihu se staly proslovy v mýtské ozdravovně. Příběh pro mládež „Dobrodružná ruka“ byl sice po nástupu komunistů již v tisku, avšak byl zakázán. „Sociální a kulturní program“ – to bylo dílo, jemuž Pitter věnoval nejvíce času. Obsahoval reformu centralizované první republiky a představoval plán na decentralizaci veřejného života. Mělo dojít k větší iniciativě jedinců i skupin. Pitter se totiž přikláněl k tomu společenskému řádu, který spojuje mnoho aktivních hnutí a diktuje co nejméně (Pitter, Fierzová, 1996: 155). Pitter se nesmířil s tím, že by byl jen autorem písicím „do šuplíku“. Naopak, tlak války ho spíše nutil k literární činnosti než k tomu, aby přestal psát a částečně tak projevoval své názory. Kulturní a sociální plán obsahoval například vizi sociálních reforem, a hlavně oddíly věnované školství. Cílem měla být výchova k přijetí odpovědnosti za to, kam se žák v dospělosti zařadí. Měla být formována osobnost schopná přijímat samostatná rozhodnutí. V tomto díle byly i načrtnuty některé základní osnovy, například dějepisu, zeměpisu a cizích jazyků. Životní postoje měly být zdrojem poznání a náboženská výuka se měla objevit až na středních a vysokých školách. Křesťanské základy byly součástí výuky k občanské službě a o prázdninách by se měli studenti věnovat veřejně prospěšným pracím. Pitter také počítal s přísnou cenzurou a zákazem například prostituce. Přirozenost lidí měla být klíčem k jisté žádoucí utopii (Kosatík, 2009: 181-184).

4.5 Konec války

8. května 1945. Den, kdy skončila nejhrůznější válka v dějinách lidstva. Hitler a jeho Velkoněmecká říše byli poraženi. Zvěrstva předešlých šesti let si vyžádala dvacet milionů obětí. Spoustu obětí však přežilo a nyní bylo potřeba se o ně postarat. A Přemysl Pitter si toho byl naprosto vědom. Musí dětem pomoci i nyní (Kohn, 1995: 60). Ještě, než byla válka u konce, rozhodl se, že založí ještě jednu školu – Milíčovu kolej v pražském Jeruzalémě. Měla sloužit těm, kteří budou potřebovat výchovu a přípravu na budoucnost. Těm, kteří se rozhodnou dát do služby Krista, a to sociální činností, hmotnou prací, zdravotní a jinou péčí či

vyučováním a kázáním. Členové této koleje zde měli žít v pospolitosti (Kosatík, 2009: 186).

Protiněmecké povstání u nás vypuklo nejprve v Prostějově 2. května 1945. Jako první bylo také potlačeno, ale jeho nádech se přenesl na východ Čech. V Praze se povstání konalo 5. května. Řídícím orgánem se stala Česká národní rada a v jejím čele prof. A. Pražák. A konečně, 8. května, byla podepsána dohoda o odchodu německých vojsk z Prahy. Němcům se ale nechtělo, a tak byla Praha definitivně osvobozena o den později. Na několika místech ihned povolily vášně a došlo k útokům na německé vojáky a civilisty. A protože Pitter věděl, že tato odplata se týká těch, kteří jsou nevinní, velmi se ho to dotklo (Pasák, 1997: 60). Již s blížícím se koncem války přemýšlel, jak by mohl dětem z koncentračních táborů pomoci dostat se zpátky domů, a hlavně jim pomoci v zotavení. V té době i s Olgou věřili, že se vrátí i ty děti, které navštěvovaly Milíčův dům, či se uzdravovaly v Mýtě. Začali přemýšlet nad tím, jestli vůbec budou mít dostatek místa pro všechny. Z rozhlasu se ozývaly zprávy o pomoci vězňům z Terezína. Bylo potřeba hodně jídla, oblečení a léčiv. O děti z Terezína se chtěl postarat Pitter se svými pomocníky. Uvědomoval si, že by se mu hodil vhodný prostor, tak si vzpomněl na zámek v Krnsku. Ten však nebyl ve stavu, jaký by Pittrovi vyhovoval. Jako další byl na řadě zámek v Újezdě nad Mží, ten navrhla Olga (Fierzová, 1992: 7). Plán na uskutečnění záchrany dětí vznikl již v létě 1944 v Samechově na chatě. Zde se sešla skupina přátel a radili se o tom, jak by měla pomoc dětem vypadat. Založili ilegální „Výbor křesťanské pomoci židovským dětem“ a jeho členy se stali jak pedagogové, tak představitelé církve (Pasák. 1997: 57).

5. ZÁCHRANA DĚTÍ V POVÁLEČNÉM OBDOBÍ

5.1 Nový smysl Pittrova poslání

Záchrana dětí a zajištění lidských podmínek v internačních táborech – dvě hlavní oblasti Pittrovy činnosti po druhé světové válce. Díky členství v sociální komisi Zemského národního výboru měl možnost podívat se do některých pražských internačních táborů. Nelidské podmínky a chování k vězňům ho naprosto šokovaly. Zanedlouho se tak veřejně, nejprve v Milíčově domě a poté v časopise „Posel

z Milíčova domu“, postavil proti násilí. I když válka skončila, nastalo podobné chování, jen z druhé strany. Dekrety prezidenta republiky, vztahující se i na německé obyvatelstvo, zajišťovaly poválečnou existenci Československa. A i když konference v Postupimi schválila odsun německého obyvatelstva z našeho území, mělo tak být učiněno lidskými prostředky (Pasák, 1997: 61). Jak Pitter procházel pražskými ulicemi, uvědomil si, že chování Čechů se od toho válečného německého zase tak neliší. Češi podleli vzteku a chtěli se mstít. Dokonce byl přesvědčen, že tak hluboko Češi v dějinách ještě neklesli. Tyto zážitky ho přiměly přemýšlet i nad tím, že už nechce žít. Dosud byl totiž přesvědčen, že svět i přes veškeré katastrofy směřuje k dobru. V poválečné Praze se však přesvědčil o opaku a byl zdrcen. Za svůj projev v Milíčově domě nesklidil souhlas. Lidé nesouhlasili s tím, že k takovému chování není žádný důvod. Mravně zkrátka klesli tak hluboko, že si nic nechtěli připustit a chtěli se jen mstít (Kosatík, 2009: 191-192). Odsun Němců z našeho území začal ještě před postupimskou konferencí a tato fáze bývá označována jako „divoký odsun“. Fáze vysídlování a nelidského zacházení. Jak moc se Češi podobali Němcům... V půlce května sehnal Přemysl s Olgou a arch. Z. Teichmanem zámky v okolí Prahy – v Kamenici, Olešovicích, Lojovicích a Štíříně, a později ještě penzion v Ládví. 22. května byly přivezeny první židovské děti. Bylo jich dvacet pět ve věku od dvou do šestnácti let. Šestapadesát německých dětí a tři matky z internačního tábora byly přivezeny asi o dva měsíce později (Pasák, 1997: 62).

5.2 Akce „ZÁMKY“

Zámky sloužily jako místa pro vybudování ozdravoven. Tam brzy přijely děti z terezínského ghetta a o něco později i děti nejen z Prahy, ale z celých Čech. Některé se vracely z koncentračních táborů, jiné z přechodných domovů. Pitter však nechtěl pečovat jen o židovské děti, ale také o ty německé, které by osvobodil z internačních táborů. Těch bylo nakonec asi dvakrát více než židovských. Jeho záměrem bylo také navázání přátelství mezi těmito dvěma skupinami. Nechtěl už národy rozdělovat, ale spojovat. Někdy se mu to nepodařilo, ale jisté stopy to v chovancích zanechalo. Když přišly nové děti, Přemysl s Olgou se vždy snažili všechny přivítat (Kohn, 2000: 114). Pittrovo počínání se spoustě lidí nelíbilo. Rudé právo ho označilo jako člověka, který plýtvá penězi pro pomoc nepřátelským

dětem. Zámecké ozdravovny se staly dlouhodobou akcí hledání rodičů zde umístěných dětí (Kohn, 1995: 61-63).

Šlo o nadlidskou práci Pittra, Olgy a malého okruhu jejich přátel. V zámcích přebývalo přes dvě stě dětí. Jejich zlomené duše potřebovaly obrovskou péči. Také po zdravotní stránce na tom byly špatně. Láskyplná péče a výchova z nich však dokázaly dělat šťastné děti (Pitter, Fierzová, 1996: 157). Nebyly zde ubytovány jen děti, ale také dobrovolníci, kteří se přišli o děti postarat. Pitter byl správcem, jeho zástupcem byl Z. Teichman a mezi další patří například manželé Růžičkovi a učitelka zdravotní školy O. Důrová. Situace nebyla jednoduchá, zámky byly vyloupeny a vzácný nábytek rozbit. Pochopení ministerstva ochrany práce a sociální péče pomáhalo uskutečnit tuto rozsáhlou humánní akci. V říjnu 1945 byly zámky převzaty do jeho správy. Úředníci S. Kohout a L. Šťastný Pittra velmi podporovali. Společné vychovávání židovských a německých dětí bylo i z pedagogického pohledu jednoznačně ojedinělé. Kromě těchto dětí se na zámcích objevily také děti z Rakouska, Polska, Slovenska a děti z Čech (Pasák, 1997: 62).

Zdravotní a sociální péče bylo to hlavní, čemu se chtěl Pitter věnovat. Časem mu šlo i o určitou formu výchovy a nastolení přátelství. „Záchraná akce Zámky“ trvala do roku 1947. Židovské děti zůstaly do konce roku 1945 (Pasák, 1997: 64). Prvních čtyřicet dětí z Terezína i s opatrovicemi bylo přivezeno do Olešovic 22. května. Děti byly udivené z toho, co viděly. Zároveň bylo zřejmé, že se bály, aby se jim znovu nestaly hrůzy, kterými si prošly. 2. června se dalších dvacet dětí z terezínského ghetta dostalo do Štířína. Poté byly zařízeny i zámky v Lojovicích a Kamenici. Pomohl, kdo mohl. 19. června byly přivezeny poslední terezínské děti. Nyní se jich v zámcích nacházelo kolem sto padesáti. Aby sem nezavítali nevídaní návštěvníci, opatřili vrata nápisy „Karanténa“. Některým sousedům se nelíbilo, že z dětských úst zaznívá němčina a snažili se bránit jim v práci. Avšak vděk a radost směřující z dětských tváří vychovatelům pomáhala a utěšovala je. Děti se rády pouštěly do učení, věnovaly se ručním pracím, a také měly v oblibě malování. Zámky se snažily co nejvíce o poskytnutí bezpečí, kterého se jim v Terezíně a dalších místech nedostávalo (Fierzová, 1992: 9-10).

Akce „Zámky“ potřebovala nejen vychovatele, ale také lékaře. Tím hlavním se stal MUDr. Emil Vogl. Lékařský dům byl zřízen 2. června naproti zámku v Olešovicích. Zároveň sloužil jako karanténa pro jednotlivé děti z koncentračních

a internačních táborů. Léčily se zde těžké případy ze všech zámků. V roce 1946 byla započata rekonstrukce právě olešovického zámku, jelikož ten jediný mohl sloužit jako dětský domov. Během přestavby penzion v Ládví sloužil jako dočasný domov pro děti ubytované v Olešovicích. Pitter i nadále rozvíjel svůj záměr a s britským Červeným křížem dohodl umístění asi sto tisíc německých dětí a jejich matek do britského okupačního pásma v Německu. Také dojednal hospodářskou pomoc Rady britských společností pro pomoc Evropě. Komunikoval i se zástupci Mezinárodního Červeného kříže, zajímal se i o pomoc dětem v Curychu a Bernu (Pasák, 1997: 65). Časem se o Pittrově akci dozvěděla mezinárodní veřejnost a ze zahraničí začaly přicházet dary. Jedním velmi významným byl vagón s oblečením, prádlem a obuví. Od května 1945 do května 1947 „Pittrovy zámky“ ubytovaly nad osm set dětí, a to, jak už bylo řečeno, dětí různých národností, z různých míst a oblastí. Tyto všechny děti potřebovaly nezbytnou a akutní zdravotní péči. Touto akcí se jim to Pitter a jeho spolupracovníci snažili dopřát. Masarykova myšlenka mít úctu k dětské duši zde měla plný význam. Prolínal se zde význam pedagogický, humanitární i politický (Pasák, 1997: 79).

5.3 Milíčův dům v době zámeckých ozdravoven

Pitter se při akci „Zámky“ nemohl věnovat dětem z Milíčova domu tak, jak by chtěl. Po skončení akce to chtěl změnit, bohužel nově se vyvíjející politická situace nebyla tak příznivá, aby mu to umožnila. Osmatřicet procent hlasů ve volbách v roce 1946 totiž získala komunistická strana. Mnoho lidí začalo sympatizovat se Sovětským svazem a se Stalinem. Právě Sovětský svaz byl komunisty propagován jako vítěz nad Hitlerem. Po komunistickém převratu v únoru 1948 byli údajní třídní nepřátelé pronásledováni, všechny výchovné ústavy byly znárodněny a pražský Ústřední národní výbor převzal Milíčův dům. Díky nedostatku peněz zde však mohli i nadále působit stejní vychovatelé. Situace se změnila i pro přicházející děti – kromě těch ze sociálně slabých rodin sem musely být přijímány i děti všech pracujících matek. Započala tak nemožnost individuální péče o jednotlivce. Olga Fierzová mezitím odjela na pohřeb své sestry do Švýcarska a novými úřady už jí nebyl umožněn návrat. Také na Pittra doléhal čím dál více větší politický nátlak. Komunismus neslučoval Pittrovu víru v Boha s nově nastoleným režimem. Zároveň se ho snažili dotlačit ke spolupráci. Měl na své kolegy donášet a totéž měli činit oni o něm. On tak činil pouze naoko. Snažil se nevyvolávat konflikty, aby se svými dětmi mohl

i nadále trávit co nejvíce času. Veškeré náboženské projevy mu byly zakázány v březnu 1950. Jako protest proti režimu vyzněla jeho tradiční oslava Vánoc s dvěma sty padesáti dětmi. Spousta z nich tušila, že se s milovaným strýčkem budou muset loučit. Ani schůze rodičovského sdružení, pořádaná Pittrem, neodpovídala komunistickým pravidlům. Závěrečný potlesk jako by se stal symbolickým pro jeho rozchod s režimem (Kohn, 1995: 64-66). A další události na sebe nenechaly dlouho čekat.

6. PITTOVA ČINNOST PO KOMUNISTICKÉM PŘEVRATU

6.1 Politická situace a únor 1948

Pochmurná situace v Československu byla již v průběhu roku 1947 stále horší. Ateistická propaganda a komunisté neustále rostli a zvyšovali tak tlak na lid. Začínal „trpět zejména ten, kdo byl křesťan“. A tak se všichni duchovní představitelé země sešli začátkem února 1948 v Praze, aby vykonali jakousi manifestaci víry v duchovno a jeho hodnoty. Setkání bylo úspěšné a Pitter s dalšími členy Kostnické jednoty, sdružení evangelíků, navrhli spolupráci s katolíky v určitých oblastech. A i když se zdálo, že dohody se jim daří, přece jen už bylo pozdě. Komunisté si byli vědomi, že by v dalších volbách neuspěli tak, jako v těch v roce 1946, a proto se 25. února 1948 pomocí převratu chopili moci. Nový režim, utlačující vše dosud běžné, spatřil světlo světa a v naší zemi se udržel 40 let (Pitter, Fierzová, 1996: 176). Pitter se i po tomto datu snažil zachovat chladnou hlavu a uskutečnil několik projevů v Milíčově domě. Odvolával se na biblické pojetí, posluchači však s nově nastoleným zmatkem v hlavě tato slova vnímali spíše jako protest proti potlačení svobodného vývoje, který mnohdy v komunistickém převratu chybně viděli. Pitter však nový režim skutečně kritizoval a odsuzoval. Znamenalo to pro něj jakýsi trest Boží. Po smrti Edvarda Beneše v září 1948 dokonce pronesl, že Československo je zahaleno dýmem a není cesty zpět. (Pasák, 1997: 83-84).

6.2 Zákaz činnosti

I když byl Milíčův dům pod křídly Ústředního národního výboru v Praze, výchovná činnost v něm pokračovala až do roku 1950. Poté byla Pittrovi zakázána činnost a požadovali jeho okamžité odvolání. Při prohlídce jeho pokoje Státní bezpečností jsou mu zabaveny dopisy se zahraničím, byl nucen vystěhovat se z Milíčova domu a byl mu přidělen podnájem. Z milíčovského útulku byla zřízena obyčejná družina a Pitter do něj nesměl přijít. Dětem musel představit svou nástupkyni a sdělit jim, že se uchyluje na zdravotní dovolenou. Následně musí k výslechu, je obviněn z podněcování proti novému režimu, nazývanému jako lidově-demokratický. Dokonce se i dozví, že by měl nastoupit k výkonu nucených prací do jáchymovských dolů. V srpnu se má dostavit na předvolání, mezitím se objeví zdravotní problémy se srdcem a musí na vyšetření, které bude trvat asi pět dní. Těchto pět dní využije k plánování zahraničního odchodu. Pro ten se rozhodl po poradě s přáteli. Protože když svému národu nemůže být prospěšný doma, pokusí se o to alespoň v zahraničí. Také si byl vědom, že by pobyt v uranových dolech nemusel přežít. Proto se raději alespoň pokusí o útěk. S organizací odchodu mu pomohla Olga, a to přímo ze Švýcarska. Musí absolvovat strastiplnou cestu přes západní Německo do východního a západního Berlína. Vše se nakonec podaří i díky otci německého chlapce, o kterého se v akci „Zámky“ Pitter postaral. Pitter byl jeho otci podobný a odvděčil se mu za péči o syna tak, že Pittrovi půjčil svůj občanský průkaz (Kohn, 1995: 66).

Neděle 26. srpna 1951. Pitter nastupuje do vlaku do České Lípy v doprovodu spolupracovnice z Milíčova domu Magdy Pillbauerové. Společně pak přestupují na autobus převážející do Krompachu u státní hranice. To málo, co s sebou měli, jim prohledal příslušník SNB. Naštěstí jim původně zabavené doklady vrátil. První špatnou zprávou v Německu je, že pro něj nesehnali německé dokumenty, kvůli kterým by se mu cesta do západního Berlína mohla zkomplikovat. Ukryl se tak v Lipsku u přátel. Ti mu měli německé doklady sehnat. Po šesti dnech čekání se dočkal. 2. září se vydal na poslední úsek cesty. Při legitimaci obstál a večer dorazil na vytoužené místo. Olze Fierzové ihned poslal telegram, aby se s ním setkala ne v Berlíně, ale v Londýně. A protože mu svědomí nedalo, napsal dopis i pražskému prokurátorovi, ke kterému se nedostavil. Vysvětlil, že důvodem jeho odchodu nebyla politická situace, jak se mohlo zdát, ale touha po pokračování v pedagogické

práci. V té, která mu doma nebyla umožněna – pedagogika mezi dětmi, které to potřebují: sociálně slabé. Po těchto strastech mohl „začít žít nový život“ (Kosatík, 2009: 231).

7. PŘEMYSL PITTER V EXILU

7.1 Nový začátek

Stres a fyzická námaha ve spojení s útekem na Pittrovi zanechaly trvalé následky. Údajně na několik dní dokonce ztratil paměť a nebyl schopný počítat. V prvních dnech požádal v Německu o azyl, zároveň podepsal žádost o vízum do Velké Británie. Čekání si krátil procházkami a poznatky z nich si zaznamenával. Našel při nich i byt, v němž v době, kdy se učil typografem, žil. Pomocí kontaktů v rodině sira Philipa Nicholse se mu dostalo také spojení s československou redakcí Rádia Svobodná Evropa a Pitter zde uskutečnil několik rozhovorů (Kosatík, 2009: 233). Povolení k pobytu dostal a byla mu poskytnuta možnost hovořit v českém vysílání BBC. Mohl tak dát svým přátelům domů vědět o tom, že se mu útek podařil.

V Londýně se setkává s Olgou a je jmenován duchovním správcem tábora Valka u Norimberku pro uprchlíky z komunistických zemí. Olga je mu neustále po boku, musí držet při sobě. Ve Valce se v roce 1952 nachází asi čtyři tisíce uprchlíků, zhruba polovina je z Československa. Hrozné životní podmínky, nekonečné čekání na vyřízení nutných dokumentů a domněnky, že se tam nachází i komunističtí agenti nedají Pittrovi spát. Přecpané ubytovny, odpovídající situaci poválečného Německa, napínají nervy k prasknutí. V tomto táboře však není uprchlíkům umožněno pracovat, musí zkrátka zahálet a čas nějak „zabíjet“. Pitter začal pracovat. Obnovil činnost táborové kaple, spíše tedy dřevěného baráku, a toto místo se tedy stalo Pittrovým působištěm. Pořádal pravidelná nedělní shromáždění, biblické besedy, chodil k nemocným a dalším obyvatelům tábora a snažil se jim pomoci tak, že jim například překládal německé listy a zřídil pro ně knihovnu. Útěšnými slovy dodával sílu na další čekání. Ke konci padesátých let se Valka začala vylidňovat. Uprchlíci buď dostali azyl, nebo mohli emigrovat. V roce 1960 byl tábor zrušen. O ty, kteří tam zbyli, se Přemysl s Olgou ještě dva roky poté starali. Celkové působení během deseti let umožnilo vykonat mnoho dobrého.

Pitter v této době připravil sbírky jeho rozhlasových projevů „Domovu a exilu, Oheň na zemi a Na předělu věků“. Olga napsala rukopis „Přemysl Pitter a jeho dílo“. Pitter také v tomto období spolupracoval s rozhlasovou stanicí BBC v Londýně a s československou redakcí Svobodné Evropy v Mnichově. Po letech strávených ve Valce bylo Pittrovi již šedesát sedm let (Kohn, 1995: 67-70).

7.2 Život ve Švýcarsku a cesta do Izraele

Dalo by se říct, že jedna kapitola Pittrova života skončila a nastává další. V roce 1962 se Přemysl s Olgou přesouvají do Švýcarska do městečka Affoltern am Albis nedaleko Curychu, kde Fierzová získala byt. Jan Hus byl pro Pitttra již výše zmíněnou autoritou, a proto v Curychu zakládá „Husův sbor Čechů a Slováků“. Dále působí ve švýcarské skupině Čs. Společnosti pro vědy a umění, byl v čele Masarykova fondu při Svazu čs. Spolků ve Švýcarsku a vzniklo zde přátelství s P. Lotarem (herec a spisovatel, nar. v pražské českožidovské rodině, vyrostl v Německu, ve Švýcarsku se po útěku před nacisty stal úspěšným autorem divadelních her a s Pittrem se spřátelil díky společné víře v křesťanství – Kosatík, 2009: 303). Společně s Fierzovou a dalšími z Husova sboru začal vydávat časopis „Hovory s pisateli“. Ten se stal jakýmsi „mostem mezi Pittrem a jeho dřívějšími chráněnci“. Nakonec se od původního záměru odchýlil a stal se předním exilovým časopisem, který se do Československa dostával pouze ilegálně. Zabýval se otázkami náboženství, filozofie či etnickými. Pojednával o česko-německých vztazích, problematice židovského náboženství a celkově o problematice českých dějin. Ve všech číslech byl patrný Pittrov humanismus a tolerance. Byly zde publikovány nejen Pittrovy články, ale také stati československých exulantů. Hovory s pisateli navazovaly na Sbratření. V Hovorech Pitter zodpovídal i dotazy čtenářů z Německa, Švýcarska či Velké Británie. Pittrova tvořivá činnost mohla být uskutečňována díky rodině Neumannových, od které dodržel doživotní rentu, a to proto, že za druhé světové války Pitter pomohl otci L. Neumanna. Díky této rentě mohl Pitter v exilu žít tak, jak žil. Věnoval se hlavně kulturním a osvětovým aktivitám. Do jisté míry mu finančně pomáhala i Olga, která ve Švýcarsku zdědila peníze (Pasák, 1997: 120-122). Pitter se také snažil o obnovení vztahů mezi Čechy a sudetskými Němci. To se mu ale moc nedařilo. Na toto téma se nesetkával s kladnou odezvou ani vstřícností. Přál si, aby začátkem bylo jakési vyznání vin z obou stran. Věřil totiž, že poté dojde k božímu odpuštění a další spolupráci

národů. K tomu však nedošlo (in Hovory 6: 91). V neposlední řadě se Pitter věnoval sféře ducha, kultuře, poslouchal klasickou hudbu, začal více číst a zajímat se o nadčasová témata.

Díky iniciativě někdejších zámeckých dětí i s Olgou uskutečnil cestu do Izraele. Tam se vydali v říjnu 1964. Setkání s těmito dětmi po skoro dvaceti letech bylo úžasné. I když si s některými (např. Jehuda Bacon, Dan Reim) dopisoval, nad osobní setkání nic není. Všichni se teď mohli potkat v době, kdy na staré události mohli vzpomínat s odstupem. V Izraeli chtěl Pitter kromě setkání také poznat biblickou zemi a přesvědčit se, zda se skutečně jedná o stát, v němž působí Boží vůle. Tato země také měla dát najevo, že je státem krácejícím specifickou duchovní cestou. Výprava do Izraele se nakonec protáhla na více než měsíc a Pitter tam zažil mnoho zážitků, o kterých mohl nadále přemýšlet (Kosatík, 2009: 309). Setkává se tam např. se známým myslitelem Martinem Buberem a osvojuje si jeho dílo a myšlenky. O Izraeli pak napíše i stať v curyšském časopisu Aufbau. Zabývá se v něm Izraelem z hlediska všech jeho problémů.

7.3 Zklamání 1968 a poslední léta života

Hodně nadějí vkládal Pitter do Pražského jara roku 1968. Dokonce uvažoval i o návratu domů. Tím horší je pro něj zklamání po vstupu vojsk Varšavské smlouvy a sovětských vojsk v srpnu 1968. Českoslovenští uprchlíci mají hranice do Švýcarska otevřené a kdo jiný než Přemysl by jim mohl pomoci. Snaží se jim pomoci v sehnání bytů, pomáhá s orientací v nové zemi a na úřadech. A samozřejmě, ve středu jeho zájmů jsou opět děti a mládež. Nechybí u vzniku „Československé doplňovací školy v Curychu“ a organizuje různé kulturní pořady (Kohn, 1995: 73). Časem, po okupaci, se našly dny, kdy litoval, že nevyužil příležitosti a v době uvolnění nenavštívil Československo. Nevěděl, zda neudělal chybu, když do vlasti neodjel. Vždy si to však odůvodnil tím, že tenkrát bylo potřeba, aby pomohl nově příchozím emigrantům do Švýcarska. To bylo přeci jen důležitější než návrat domů (Kosatík, 2009: 325).

Kontakty s domovem se po okupaci znovu omezily, v nových lidech jen málokoho považoval za blízkého přítele, v exilu chyběl duch Milíčova domu a zhoršila se i zpětná vazba s domovem. Časopis Hovory ne vždy přes hranice došel ke svým majitelům a Pitter tak ztratil kontakt se svými čtenáři. Stopy, které rok 1968

zanechal, neměl Pitter možnost důkladně sledovat. Jedním z projektů se staly vesničky SOS, které vnesly do selhávajícího sociálního systému péče o dítě nové prvky. Děti žily pohromadě s pěstounkami a „sourozenci“ jako v běžné rodině, společně chodily do školy a pomáhaly v domácnosti. Nový příval emigrantů znamenal nové aktivity ve vztahu k domovu. Vznikala exilová nakladatelství, nové časopisy a disidentská hnutí. Pitter se snažil pomáhat, jak mohl (Kosatík, 2009: 331).

V sedmdesátých letech se Pitter věnoval činnosti hlavně v Husově sboru, začal spojovat náboženské aktivity nových exulantů a pořádal bohoslužby a přednášky. Dále pracoval v Masarykově fondu, snažil se vytvořit finanční základnu pro případ nečekaných potřeb Čechoslováků v zahraničí. Navštěvoval také československou doplňovací školu, která mu částečně nahrazovala aktivity v bývalém Milíčově domě. Dále se věnoval Hovorům s pisateli (Kosatík, 2009: 336). V roce 1973 mu Spolková republika Německo udělila nejvyšší státní vyznamenání za poválečné úsilí o záchranu německých dětí. V den svých osmdesátin, 21. června 1975, dostává osobní vyznamenání nejcennější, a to čestný doktorát teologie curyšské univerzity. Řád T. G. Masaryka mu byl udělen in memoriam v roce 1991. Přemysl Pitter umírá 15. února 1976 v Curychu po krátké nemoci. Jeho přáním bylo, aby se po jeho smrti nekonaly žádné smuteční obřady, a Olga Fierzová mu splnila druhé přání – nechala jeho tělo zpopelnit a popel byl rozhozen nedaleko jejich bytu v Affolternu. Přemysl Pitter věřil, že lidská duše je nesmrtelná. A to i v případě, že je podrobena jakýmkoli zkouškám. Jeho největší spolupracovnice Olga umírá 17. června 1990 (Kohn, 1995: 74). Klíčem k Pittrově osobnosti jsou následující slova – **pravda, láska, dítě, čin**. Pitter přistoupil k činu tím, že děti vychovával v pravdě a dával jim tolik potřebnou lásku. A právě to je Pittrovým odkazem dodnes.

8. MIMOŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

8.1 Pojem volný čas

Jelikož celá bakalářská práce pojednává o Přemyslu Pittrovi a jeho vzdělávání, které mělo formu odlišnou od klasických vzdělávacích institucí, a to formu mimoškolní, chtěla bych tuto kapitolu věnovat právě pedagogice volného času.

O objasnění pojmu volný čas se píše hned v několika publikacích, v každé z nich však dospějeme k podobnému výsledku. Odděluje se od vrstvy povinností, jde o čas, ve kterém si sami vybíráme, co budeme dělat. Zpravidla to bývá něco, o co dítě projevuje svůj zájem, něco, čemu se chce věnovat a nikdo ho nenutí. Za synonyma považujeme pojmy zábava, odpočinek, zájmová činnost či rekreace. Pohledem nejen společnosti, ale i dětí volný čas neznamena plnění povinností, které nám někdo uloží, ale využití času pro činnosti, které si sami vybereme. Nezahrnujeme sem vyučování, rodinné a domácí povinnosti, ale ani činnosti přispívající k naší biologické existenci (spánek, hygiena, jídlo). Z výchovných důvodů je však důležité, aby zde proběhlo nějaké pedagogické ovlivňování. Děti musí někdo vést, protože samy ještě nemají dostatek zkušeností, a je také potřeba, aby zájmové činnosti byly pestré, účast na nich dobrovolná, a hlavně aby na ně děti chodily rády (Pávková, 2002:13).

Volný čas je tedy vše, co děláme mimo dobu práce a školy. Činnosti, které děláme v našem volnu dobrovolně, často přispívají k našemu sebevytváření a sebeurčení. Možnosti a funkce (vymezeny dle H. W. Opaschowskiho) jsou rekreace (uvolnění), kompenzace (náhrada zklamání), výchova a další vzdělávání (učit se sociálně žít či jednat svobodně), dále komunikace, aktivity ve společnosti, integrace do společnosti a v neposlední řadě kulturní rozvoj jedince. Činnosti kolísající mezi časem povinností a časem zcela volným označujeme jako čas polovolný. Tyto aktivity jsou pro nás jak radostí, tak zároveň praktickým užitekem. Řadíme sem například kutilství či zahrádkaření. Volnočasové aktivity nám pomáhají formovat společenské vztahy a rozvíjet osobnost. Pomocí nich si utváříme předpoklady pro naše uplatnění v dospělosti (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2010:10-11).

8.2 Historický vývoj

První zmínky o novinkách ve vzdělávání sahají do 17. století k Janu Ámosi Komenskému a Jezuitům, s jejichž vyučováním přichází do škol i hudba a divadlo. Později, v 19. století, se v oblasti pedagogiky volného času objevuje hned několik zvučných jmen. Jsou jimi Jan Jindřich Pestalozzi, Giovanni Bosco a Ernst Thomson Seton. Toto století je známo hlavně svým rozvojem v oblasti hospodářskopolitické. Chudí lidé se stěhují do měst, rozvíjí se průmysl a chudá mládež potřebuje najít práci. Významným důvodem je také již velmi rozvinuté školství v Evropě a zjištění,

že již nebudou stačit pouze stávající vzdělávací instituce. U prvních dvou jmen byl kladen důraz na rodinu jako základ všeho, jako základ přirozeného prostředí výchovy. V Čechách je to však opožděnější, například skauting k nám přichází až s přelomem století. Jedinou mimoškolní institucí byl Sokol, žádný významný pedagog volného času se u nás však nenacházel. Ernst Thomson Seton se stal průkopníkem využití hry jako výchovného prostředku. Jeho pedagogika je známa koncepcí malých skupin, kterou následně využil skauting a další organizace. Zábava dle něj nesmí být kupována za peníze, musí být důstojnou činností, a aby se dosáhlo nejlepšího výsledku, měla by být uplatňována fantazie.

Již výše zmíněný skauting se stal nejrozšířenější výchovnou organizací. Byl založen v Anglii Sirem Robertem Baden-Powelem. Skauting znamená pohyb v přírodě, orientace v terénu a schopnost pozorovat změny kolem nás. Dle Základů junáctví od Františka Čády (1865-1918, známý vědec a profesor tohoto období) se skauting snaží o spojení různých směrů výchovy a o ucelení výchovy v rodině i ve škole. Další známí uživatelé volného času jsou trampové a jejich hnutí (Přadka, 1999: 10-66).

Druhá světová válka se stala klíčovou v mnoha věcech. Nejen, že způsobila obrovské materiální škody a mnohamilionové ztráty na životech, ale umožnila i docenění významu dětí a mládeže. Bylo nutno vytvořit předpoklady pro jejich správnou budoucnost. Nastala potřeba nového poznání, vytváření nových názorů a hledání alternativ k předchozímu zklamání. Výhodiskem byla Charta OSN z roku 1945, smlouva, která se stala základem pro vytvoření mezinárodní organizace OSN. Ta zaručovala mj. Všeobecnou deklaraci lidských práv. Každoročně se začal připomínat Mezinárodní den dětí, později byla přijata Deklarace práv dítěte (Hofbauer, 2004: 152-153).

Největší pozornost vztahující se k dětem a jejich volnému času se objevila v 90. letech 20. století. Pozornost se začala obracet i na výchovu pracovníků a vedoucích mládeže. Novým východiskem se stala Úmluva o právech dítěte z roku 1989. V této úmluvě se konečně objevují závazná opatření pro ochranu a rozvoj dítěte, a to včetně volného času. Toho se týká hned několik ustanovení, jako např. svoboda se sdružovat, rozvíjet sociální a mravní blaho, svoboda v rozšiřování informací či právo na odpočinek a účast ve hře a oddechové činnosti (Hofbauer, 2004: 156). V prvních letech nového století se objevují různé aktivity, dlouhodobé kampaně

a projekty, rozšiřuje se publikační činnost a potvrzuje se význam mladé generace. Volný čas často souvisí s dobrovolnictvím. To je významným odvětvím, přispívá k řešení problémů, ale nenahrazuje placená místa. Evropská komise vyhlásila Akční program společnosti 2000-2006 „Mládež“. Jeho součástí jsou programy pro děti. Setkání a semináře pracovníků v tomto odvětví jsou nedílnou součástí a přispívají k rozvoji pedagogiky volného času. Podstatnou roli hraje také Bílá kniha z roku 2001, která se stala vyjádřením zájmu o mladé občany. Dospělí se nadále seznamují s právy dítěte a s možnostmi realizace. Úspěšný rozvoj aktivit ve volném čase potvrzuje jeho oblíbenost a touhu dětí a mládeže dělat něco jiného, než jen sedět doma (Hofbauer, 2004: 159-162).

8.3 Výchova mimo vyučování

K výchově a utváření osobnosti dochází nejen v době vyučování, ale i mimo ni. Zde se na výchově podílí zejména rodina, ale také škola, zařízení pro mimoškolní výchovu či jiné společenské vlivy. Výchova mimo vyučování tedy probíhá mimo povinné vyučování, nezahrnuje bezprostřední vliv rodiny, koná se ve volném čase a je institucionálně zajištěna. Ovlivňování volného času pedagogy je významným působením na výchovu jedince. Vede k vybudování morálních vlastností, slouží k smysluplnému naplňování volného času, formuje zájmy a osobnost jedince a rozvíjí specifické vlastnosti. Kombinace zábavy, rekreace a následného odpočinku má vliv i na pracovní a studijní život člověka. Celoživotní zájmy upevňují i kladné vztahy v rodině a napomáhají ke správné výchově. Nedílnou součástí mimoškolního vzdělávání je potřeba, aby člověk o něco projevil zájem a ten pak dále rozvíjel. Třeba i celoživotně. Toto všechno působí kladně jak na duševní hygienu, tak na fyzický vývoj. Mimoškolní vzdělávání tedy kombinuje funkci výchovnou a vzdělávací s funkcí zdravotní a sociální (Pávková, 2002: 37).

Neužívá se pouze pojem mimoškolní vzdělávání, ale také pedagogika volného času. Výchova mimo vyučování nezahrnuje jen ovlivňování volného času, ale slouží např. k upevňování kulturních či hygienických návyků nebo k přípravě na školu. Nutností pedagoga, který se dětem věnuje mimoškolně, je vytvořit bezpečné a tvořivé prostředí. Děti volnočasové aktivity musí dělat s radostí, ne z nutnosti. Musí budovat osobnost dítěte, rozvíjet zájmy a specifické potřeby jedince. Také musí mít dobré komunikační schopnosti. Vychovatel, který má děti rád a dokáže

v nich probudit důvěru, je ten správný. Výchova mimo vyučování klade důraz na využití odbornosti a zájem pedagogů k organizaci zájmové činnosti, na respektování dítěte nejen ve využívání volného času, na propojení zájmové činnosti s vzděláváním, musí být zachován princip dobrovolnosti či na vytváření podmínek pro možnost seberealizace jedince a integraci do potřebných skupin. Zvýšené nároky na pedagogy jsou předpokladem k správnému fungování volnočasových aktivit. Mimoškolní výchova je specifickou oblastí výchovného působení a plní různé funkce. Tyto funkce jsou plněny různými zařízeními a institucemi v různé míře podle jejich charakteru (Pávková, 2002: 38-39).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

9. Praktická část

V druhé části mé bakalářské práce se budu zabývat analýzou 10 výpovědí tzv. bývalých dětí Přemysla Pittra dle nahrávek na DVD „Křižovatky osudů: Život bývalých dětí P. Pittra“, které vzniklo v roce 2016 za podpory Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského a Nadačního fondu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové v Praze. Na dvou DVD jsou zachyceny vzpomínky stále žijících „dětí“, kterým v jejich osudu pomohl právě P. Pitter. Natáčelo se v autentickém prostředí jejich bydlišť a bylo využito dobových fotografií a materiálů. Jednotliví pamětníci se na DVD osobně zpovídají a přibližují, jak právě jim Přemysl Pitter a jeho spolupracovníci ovlivnili život.

9.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je na základě výpovědí z DVD zjistit, jak vnímaly židovské a německé děti P. Pittra. Bakalářská práce si klade za cíl, zda se jednotlivé názory dětí shodují, či jsou v mnoha momentech podobné, nebo naopak odlišné. Zda se názory dětí odlišují i podle toho, jestli byly tyto děti národnosti židovské, či německé. Také jestli touto situací byly ovlivněny pro své budoucí profese a jak na ně působily samotné zámky.

9.2 Výzkumné otázky

Jak vnímaly děti, o které se po válce staral na tzv. „zámcích“, P. Pittra?

Byl dle výpovědí dětí rozdíl v chování P. Pittra k německým a židovským dětem?

Co na P. Pittrovi hodnotily děti jako klíčové?

Jak na osudovou situaci nahlíží s odstupem času?

Byly touto osudovou situací ovlivněny i do svých budoucích profesí?

9.3 Design výzkumu

Výzkum má podobu kvalitativní, bude provedena obsahová analýza výpovědí dle jednotlivých videí. Dále budou vytvořeny kódy a dle nich bude nahlíženo na zkoumaný výzkumný vzorek.

Obsahová analýza je Českou terminologickou databází knihovnictví a informační vědy představena jako: *"analýza obsahu dokumentu zahrnující metody a pravidla pro stanovení tematiky dokumentu, příp. časového a prostorového hlediska, čtenářského určení a formy dokumentu. Slovní vyjádření obsahu dokumentu v přirozeném jazyce je transformováno do věcných selekčních údajů v procesu věcného pořádání nebo do vět v procesu sémantické redukce textu dokumentu."*¹

Kódování je proces, který převádí informaci z jedné formy do druhé. Jedná se o popis procesu kódování významů sdělení do zprávy. Snahou podavatele zprávy je, aby zakódovaná informace byla pochopena. Jedná se o situaci, kdy jsou mediální zprávy tvořeny, šířeny a interpretovány. To se děje na základě individuálního prostředí jedince, ekonomického statusu a osobních zkušeností.²

Podstatou kvalitativního přístupu je sběr dat bez toho, aby byly na jeho počátku stanovené základní proměnné. Sběr dat je rozprostřen do široka. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu, kde se začínalo od teorie a stanovení hypotéz předem, zde projekt na předem vybudované teorii nezávisí a hypotézy předem také nestanovujeme. Z tohoto vyplývá, že používanou logickou operací je zde spíše indukce - až poté, co nasbíráme dostatečné množství dat, začínáme hledat pravidelnosti, které se v nich objevují.³

¹ BALÍKOVÁ, Marie. Obsahová analýza. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001586&local_base=ktd.

² REVUE PRO MÉDIA č. 10 – Heslář – Kódování/dekódování. *rpm.fss.muni.cz* [online]. [cit. 2017-06-07]. Dostupné online.

³ Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2014). Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách (Vyd. 2.). Praha: Portál.

9.4 Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořilo 10 „bývalých dětí P. Pittra“. Na DVD byly rozhovory uskutečněny se 3 „německými dětmi“ a se 7 „židovskými dětmi“. Jednalo se o 5 žen a 5 mužů. Pro úplnou formu uvádím ke každému „bývalému dítěti“ popis jeho životního příběhu, s kterým se svěřil při rozhovoru.

RESPONDENT A - Mnichov-Allach, únor 2013

Německá dívka, v době rozhovoru ve věku 82 let, narozena v Opavě v Sudetech. Otec byl krejčí a maminka v domácnosti. Ještě než s maminkou z Opavy odjely, byl už její otec v armádě. Krátce před odjezdem si poranila nohu při bombardování. Poté se s maminkou oddělily a navzájem o sobě, ani o otci, nevěděly. Na konci války byla spolu s ostatními dětmi posílána z jedné nemocnice do druhé a stejně tak to bylo i s internačními tábory. Dostala se do tzv. Burzy, kde, jak sama říká, to bylo velice zlé. Velký sál se stovkou postelí, žádné světlo, Rusové si odváděli lidi. Zároveň ale vzpomíná, že ona sama situaci zvládala docela dobře, a to i když měla obrovské bolesti, poraněné koleno a páteř. Strýčka Přemysla poznala v ženských domovech. Dle ní byl velice rozhodným člověkem a vůbec z něho neměla strach. Naložili ji na nákladní auto a spolu s ostatními dětmi, které nabírali různě po cestě a také byly německého původu, zažila i odpor ze strany Čechů, když po nich házeli kameny kvůli jejich původu. Dostala se do zámku Kamenice. V té době jí bylo 14 let. Díky Olze Fierzové se časem dokázala zcela postavit na nohy. S dětmi z Kamenice si vzájemně rozuměly, a i po odchodu se snažily být v kontaktu. Díky kartám od Červeného kříže, skrz ně mohly děti napsat domů, se znovu mohla setkat se svou maminkou. Stalo se tak i díky tomu, že Přemysl s Olgou se o setkání rodičů s jejich dětmi opravdu snažili. Vždy chtěli, aby byly děti s rodiči pohromadě. Šťastnou náhodou se dokonce setkali i s otcem a přesunuli se do Allachu v Bavorsku. Dostala místo ve firmě Man ve statickém oddělení, a dokonce tam vedla i knihovnu, což jak sama říká, pro ni bylo nejkrásnější období. Také dodatečně vzpomíná, že díky Pittrovi se už v Kamenici stala ze čtrnáctiletého dítěte dospělou, a to i proto, že Přemysl s Olgou se k dětem právě jako k dospělým chovali. Vždy jim říkali pravdu a vychovávali je způsobem vedení, ne příkazů

a zákazů, a vždy jim ukázali cestu. I v pozdějších letech při jakémkoli jejím rozhodování se zamýšlela, jak by se v této situaci zachoval strýček Přemysl.

RESPONDENT B – Berlín, prosinec 2012

Německé dítě P. Pittra, sám vzpomíná, že už od příchodu na svět byl jeho život zvláštní. Rok 1939 se stal osudným nejen pro všechny ostatní, ale i pro něj. V tomto roce přišli na svět jeho bratři. V té době však už měl starší sestru. Na rozdíl od RESPONDENTA A tedy nebyl jedináčkem. Vzpomíná, že byli velice šťastná rodina. Rok 1942 to vše zlomil. Dostali se do Sudet blízko Liberce, do Svébořic. Chtěli se dostat spolu s německými vojáky zpátky do Německa, přes Prahu, kde na Ruzyni stála nejen německá letadla, ale i Rusové, kteří na jejich transport začali střílet, a nakonec je zajali. Matka, sestra i bratři byli zraněni, on sám měl prý štěstí a říká, že je přesvědčený, že po celou dobu nad ním někdo držel (a stále drží) ochrannou ruku. Poté se jeho matka s bratry oddělila a on zůstal se svou sestrou. Dostali se do bývalé věznice Ruzyně. Jeho sestra však svým zraněním podlehla. Sám se dále dostal na Strahov do internačního střediska pro Němce. Chvilí nato se dostal i na obě terezínské pevnosti. Tam dorazila skupina spolupracovníků i s Přemyslem Pittrem, kteří odtud brali děti, kterým ještě nebylo 14 let. On měl štěstí, bylo mu teprve 10. Poté se dostal na zámek Štířín, kde krátkou dobu spolu pobývaly židovské děti s německými. Když židovské děti odcházely, vzaly s sebou poštu dětí německých a v Německu ji podaly. Tak se jeho rodiče dozvěděli o tom, kde pobývá a hlavně, že je naživu. Po nějakém čase se dostal na transport domů do Berlína a opět se tak shledal se svými rodiči. Zažil rozporuplné pocity – na straně jedné radost ze shledání, na té druhé zklamání ze zimy, která v domě byla, a také z nedostatku jídla. Ve Štíříně, jak sám zmiňuje, bylo o dost vlídněji. Stal se vodo hospodářským inženýrem a v roce 1974 se oženil, a i když neměl vlastní děti, cestování a další aktivity mu to zcela vykompenzovaly. Díky tomu, co sám zažil, se věnuje i pomoci emigrantům, hlavně těm dětským z arabských zemí. Jejich vyučování se stalo jeho koníčkem a dalo by se říct, že kráčí ve stopách P. Pittra. Strýček a tetička se stali počátkem toho, že se v jeho životě vždy vše obrátilo tím správným směrem. Přivedli ho k tomu, aby byl přátelský, snažil se předejít

konfliktům a řešit vše mírovou cestou. Přemysla obdivoval především pro jeho sílu vždy prosadit svůj názor a pro životní postoj, ze kterého nikdy neslevil.

RESPONDENT C – Riedstadt, duben 2013

Další německá dívka, narozena v Praze roku 1933. Tatínek byl bankovní úředník a maminka se starala o děti. Měla bratra a sestru, ta zemřela po pobytu v internačním táboře. I když byla z obou větví Němka, doma mluvili plynule česky. Otec bojoval v první světové válce, ale do druhé díky zranění nastoupit nemusel. Otce a bratra zajali vojáci, ona s maminkou a malou sestrou byla převezena do internačního tábora. Poté je přemístili do kláštera, dostala záškrt a byla převezena do nemocnice. Najednou ve svých dvanácti letech zůstala úplně sama. Vzpomínky na tábor a klášter ani nechce přibližovat, stále se jí o tom mluví velice těžce. Poté ji přemístili do Reisovy školy, kde také byly otřesné podmínky. Jednoho dne je naložili a odvezli z Prahy. Byla tak mezi prvními dětmi, které byly dopravené do Lojovic. Pobývala také v Kamenici. Bylo pro ni nepředstavitelné, že se najednou dostala mezi lidi, kteří byli přátelští, plni lásky a ochoty. Nemohla to pochopit. Sama říká, že to byla velká odvaha ze strany P. Pittra dostat tyto děti z otřesných podmínek. Obdivuje Pittra i pro to, že se postaral o židovské děti a nebylo mu na odpor, aby se později postaral i o ty německé. Tetu Olgu obdivuje za to, jak se snažila hledat dětem rodiče. Právě tak našla i její matku. Na jaře 1946 tak mohly být umístěny do internačního tábora, kde se setkaly i s tatínkem a bratrem a společně čekali na odsun. Vystudovala obchodní školu a pracovala v obchodním zastupitelství. Navštívila i tábor Valka, aby se mohla setkat se strýčkem a tetičkou, které považovala za své druhé rodiče. Při prvním velkém setkání Pittrových dětí v Praze 1990 s Olgou vzpomínaly na to, že i toto setkání je určitě zásluha P. Pittra, i když už v té době nežil. Sama nikdy necítila nenávisť k lidem, vždy se snažila být tolerantní a chápat ostatní lidi, a to vše díky P. Pittrovi a O. Fierzové.

RESPONDENT D – Haifa, listopad 2014

Židovská dívka P. Pittra, v době rozhovoru žijící v Izraeli, ale pocházející z Opavy, kde její rodina vlastnila obchodní dům a žila pěkný život. Sama ale vzpomíná, že

i přesto byla vždy sama. V té době totiž neměla žádné přítelkyně jejího věku. Možná i kvůli tomu, že Židé v té době již nemohli chodit ven. Dodnes na to nerada vzpomíná. Když byla v 8. třídě, byla její rodina vyhozena z bytu, v němž zůstaly všechny jejich věci. Uchýlili se k příbuzným do Prostějova. V té době, jak sama říká, se z nich stali uprchlíci. Věděla, že jsou Židé, tudíž podle některých zcela odlišní, ale sama tomu nechtěla věřit, protože sama se necítila být jinou. Myslela si, že je stejná jako všichni ostatní, ne že Židi jsou něco zvláštního. Potom se museli přesunout do Terezína, kde se dostala do dětského domu, oddělena od rodičů. A všechno se odehrávalo v jednom pokoji. Od stravy přes učení až po spaní. Vzpomíná, že na zhruba 70 dětí měli jeden záchod, vždy se na něj tedy musela čekat fronta, jelikož na něm pokaždé někdo byl. Nejhorší a nejtěžší pro ni bylo to, že nevěděla, kdy půjde do transportu. Sice nevěděla, kam přesně mají jet, ale věděla, že to není dobré. Že je lepší zůstat v Terezíně. V Terezíně zůstala tři roky. Poté nevěděla, co bude, ale vzpomíná, že Pitter zařídil, aby děti nemusely zůstat v karanténě. Následně se dostala na zámek Kamenice. To byl prý krásný čas, hezká atmosféra zámku a některé děti se navzájem znaly. P. Pittra potkala v Praze. Dle ní to byl impozantní, pěkný muž a obdivovala ho. Pomohl jí do života v tom, že se staral o to, co z ní bude. To předtím nezažila. Později se i s matkou dostala do Milíčova domu a následně do Prostějova, kde byly dva roky. Než se dostala do Izraele, byla i na Slovensku. Stala se ošetřovatelkou. Sama říká, že má radost z toho, že je zdravá ona i její rodina a zkrátka že je moc spokojená. A to také přeje všem ostatním.

RESPONDENT E – Haifa, listopad 2014

Další židovské dítě, narozen v Ostravě roku 1929, měl dvě sestry, jedna měla štěstí a mohla odjet roku 1939 do Izraele, druhá zemřela i s matkou chvíli před osvobozením. Sám o sobě říká, že byl nadaným hochem a měl štěstí, že ve své zálibě mohl pokračovat, jelikož ho v Terezíně podporovalo mnoho umělců. Nejtěžší pro něj bylo nebýt poprvé dohromady s rodinou a posléze i to, když se s ostatními chlapci vzájemně poznali a následně vždy někoho odvedli do transportu. Sám říká, že východ je něco, odkud se nikdo nevrátil, nikdo ani neví, kde to je, prý tam jsou nějaké pracovní tábory. Ale nikdo už o těch lidech dále neslyšel. Bylo

těžké říct kamarádům sbohem. I na něho přišel transport. Dostal se do Osvětimi. Po šesti měsících se měl dostat do plynové komory. V Osvětimi už si dle něj člověk uvědomil, co bude následovat. Poté se dostal i do tábora Birkenau. Jako dítě byl velmi zvědavý, zajímalo ho, co se kde děje a chtěl vše vědět. Hodně toho zažil a seznámil se s několika lidmi. To, na co si pamatoval, hned po válce převedl do kreseb. Stalo se to i podklady pro soudy s válečnými zločiny. Po válce se spolu s kamarádem dostali na židovskou obec a tam narazili na P. Pittra. Všichni se nejprve starali o to, aby se děti uzdravily. Vzpomíná na besídky, a hlavně na to, že se o ně vždy každý staral a zajímal se, co potřebují. Nejprve tomu nemohl uvěřit, vzhledem k hrůzám, které prožil. Najednou tu byl někdo, kdo dle jeho slov byl milý, úžasný, vždy usměvavý a otevřený pro dětská přání. Příkladem toho nejlepšího, co člověk může být. Každý z něho musel cítit jeho charisma a dobrosrdečnost. Dětem vrátil víru v člověka. Do Izraele se dostal rok po válce. Studoval Akademii v Jeruzalémě a také tam učil.

RESPONDENT F – Haifa, listopad 2014

Židovská dívka, zemřela rok po natočení rozhovoru, byla narozena roku 1928 na Podkarpatské Rusi v bývalé Československé republice. Tři nebo čtyři dny v týdnu tam navštěvovala obecnou školu, poté už nikdy do žádné jiné školy nechodila. Měla matku a malou sestru, o otci od roku 1942 neměli žádné informace. Nikdy ho už neviděla. Byly přesunuty do ghetta v Maďarsku a odtud se dostaly do Auschwitzu, kde potkala i známého doktora Mengeleho. Říká, že měla velké štěstí, neboť ji mohli i zastřelit, ale nezastřelili. Po válce toužila po tom, aby už všude na světě byl mír. Jednou jí údajně i Přemysl Pitter slíbil, že teď už to tak bude, že teď už všude bude mír a všichni se budou milovat. A právě to jí dalo sílu do života. Po válce se setkala pouze s bratrancem, nikdo jiný už jí nezbyl. Neměli se kam vrátit, ale podnikli cestu do Bratislavy a poté do Prahy, odtud je odvezli do Milíčova domu. Tam je přivítal Přemysl s Olgou tak, jako by se vrátili domů k rodičům. Z Milíčova domu se přesunuli do Kamenice, poté do Štířína a vzpomíná, že při převozu dostala strach z toho, kam je vezou. Zůstala tam do konce roku 1945 a zažila tam i Vánoce. Tehdy tam přivezli německé děti a společně všichni zpívali koledy. Přemysl Pitter dokázal všechny spojit dohromady. Chtěli je vyučovat, aby se staly inteligentními.

Nelíbilo se jí, že sousedy Štiřína byli ruští vojáci – proto tam nechtěla zůstat. Měla z nich strach. Chtěla do Palestiny. Kdyby neměla duševní podporu od Přemysla a Olgy, nechce ani myslet na to, kde by dnes byla. Díky nim dokázala být statečná. Brala je jako dobré přátele. Jako by to byla jedna velká rodina.

RESPONDENT G – Tel Aviv, listopad 2014

Další z židovských dívek, která svůj příběh začíná vzpomínkou na pobyt u moře s její maminkou, když jí bylo 8 let, jelikož právě tato vzpomínka ji doprovázela i na cestě do Terezína a v něm, jelikož mohla doufat, že možná ještě někdy bude mít příležitost znovu se k moři dostat. A to se jí splnilo, jelikož žije přímo vedle moře. Rodačka z Prostějova, kde se kdysi jmenovala Maud, dnes ji znají pod jménem Michal. I když vzpomíná, že se jim žilo dobře, neříká, že by byla šťastným dítětem. Myslela si totiž, že od ní rodiče žádají příliš moc. Vyžadovali, aby byla hodná, poslušná, aby nevyváděla jako kluci, nelezla na stromy, jenže ona tou hodnou holčičkou nechtěla a nemohla být. Byla dobrou žákyní, ale necítila se ve škole dobře. Většinou totiž byla jedinou Židovkou ve třídě. To ji ochudilo o společné zážitky s ostatními, jelikož jako Židovka nemohla navštěvovat různá místa. V červnu 1942 patřila k prvním transportům z Olomouce. V té době věděli o popravách, nemocích, ale nevěděli o plynech, a to i když neustále odcházeły transporty. Říká, že na rozdíl od RESPONDENTA F nevěděla, že odejít na východ znamená odejít na smrt. Věděla jen, že tam bude hůř než v Terezíně. Když přišla řada s transportem i na ni, byla z něho vytažena. Soudí, že to bylo proto, že tatínek věděl, na koho se obrátit. Nakonec však i on spáchal v Terezíně sebevraždu. Při pohledu na jednu z fotek vzpomíná, že z řady asi patnácti dívek přežily pouze dvě. Z toho do jisté míry cítí i výčitky svědomí, že to byla právě ona, která měla to štěstí a přežila. Není pro ni lehké žít s tímto vědomím. Doslechla se o možnosti dostat se na jeden ze zámků a na Přemysla vzpomíná se slovy, že to byl pěkný, sympatický pán, vzbuzující důvěru. Byl prima a úžasně jim pomohl. Jejím zámkem byl Štiřín. Vzpomíná na stoly plné jídla, spoustu místa a krásnou přírodu. P. Pittra obdivuje za to, že s nimi mluvil jako člověk. Chtěl pro ně jenom dobře, vytáhl je z Terezína, umožnil ubytování na zámcích a možnost učit se, nemuseli už být Židy a odlišovat se. Díky němu se stali volnými lidmi. Zpočátku měla potíž bavit se

s německými dětmi. Do Izraele se dostala v roce 1949. K jejímu vysněnému moři a do země, kterou považuje za vlastní. Stala se lékařskou sekretářkou. Je zde šťastná a nechce být nikde jinde.

RESPONDENT H – Jeruzalém, listopad 2014

Židovská dívka, sama o sobě říká, že by nemohla žít v jiném městě ani v jiné zemi. Narodila se a až do roku 1938 žila ve Vídni. S maminkou a sestrou odešly přes hranice až do Mikulova. Když její matka chtěla obrátit a vrátit se domů, tehdy ona sama poprvé vzala do rukou rozhodování, když jí v tom zabránila. Rodiče následně utekli do Palestiny, jí bylo osm a její sestře sedm let. Rodiče prý nesměli vzít děti s sebou, ale děti dostaly certifikát, že za tři měsíce mohou přijet za nimi. Československo však uzavřelo hranice a ona se svou sestrou tam musela zůstat. Ocitly se v sirotčinci a jak sama říká, byl to pro ně nejhorší čas, jelikož sirotky nebyly, a navíc neuměly česky. Když sirotčinec v roce 1942 zavřeli, děti byly poslány do Terezína. Vzpomíná, že tam bylo velice úzko. Tma, žádní ptáci, jen štěnice a zápach spousty lidí a tyfu. Vydat se na cestu životem z těchto traumatických dojmů i dle jejích slov není vůbec lehké. Utkvělo jí v hlavě, že měla zubní kartáček ze slámy a dodnes říká, i když půjde spát pozdě v noci, a i kdyby se neměla převléci do pyžama, tak zuby si vyčistí pokaždé. Světlé chvíle v Terezíně zažívala, když mohla zpívat a hrát na flétnu. Dostala se do Auschwitzu, ale sama si už nepamatuje, jak dlouho tam zůstala. Tam už se necítila jako člověk. Nikoho neznala, jen hrozný pocit. Dodnes neví, jak to dokázala přestát. Zda díky přírodě, nebo díky tomu, že byla silná. Nakonec se dostala zpět do Terezína a měla štěstí, že se dostala na jeden z Pittrových zámků. Konečně měla čistý vzduch a čistou postel, milé a přívětivé lidi, nový svět. Pomalu se jim vracela lidskost. Vzpomíná na Pittrovy přednášky o víře a křesťanství. Podle ní byl člověkem, kterému každý mohl věřit a nikdo nemusel mít strach. To z něho vyzařovalo. Byl rovným člověkem, a to na ni dělalo dojem. Rovnost a pravdu jí dal do života. Sama říká, že nikdy nepotřebovala psychologa, vždy se ze všeho dokázala dostat sama. Má ráda život, své přátele a hudbu. Pracovala v rádiu, odkud mohla šířit hudbu do celé země.

RESPONDENT I – Německo – Figling, listopad 2013

Životní osudy židovského dítěte Přemysla Pittra. Narodil se v Praze roku 1929. Maminka byla česká Židovka a tatínek Žid původem z pohraničí, ale hlásil se k německé národnosti. Uvědomění židovství zažil až v momentě, kdy musel začít nosit žlutou Davidovu hvězdu s nápisem Jude. To dle jeho slov člověka muselo poznamenat. Vyloučení Židů ze škol a spousta zákazů také bylo velikou změnou. Byl jedním ze 133 dětí, kteří přežili transport. Nejhorší pro něj byl hlad. V knížce Kolik naděje má smrt popisuje mj. i cestování mezi jednotlivými koncentračními tábory. Když se po tom všem vrátil do Prahy, neměl kde bydlet a byl na tom velice špatně. Nebyl však jediný. Z celé rodiny se vrátil sám a dozvěděl se o jakýchsi ozdravovnách, do kterých takovéto děti mohou přijet a zotavovat se. Jednalo se samozřejmě o zámky P. Pittra nedaleko Prahy. Zde strávil určitou část svého života. Prožil tam i zápal plic. Než onemocněl, měl možnost prohlédnout si Štířín a byl nadšen tou krásou. Stačil zažít i nějaké hry a Přemysla Pittra. Hned pro něj byl velice ušlechtilým člověkem. Potkal tam i kamaráda z Terezína, který o jeho nemoci řekl své mamince a ta rozhodla, že se stane jeho poručnící. Díky této rodině mu byl umožněn start do nového života. Studoval na Univerzitě Karlově a na DAMU. Stal se dramaturgem karlovarského divadla. Se svou ženou emigroval do Německa a zjistil, že tam žije a pracuje P. Pitter. Setkal se s ním v době, kdy byl zaměstnancem Svobodné Evropy a zanechalo v něm hluboký dojem, že Pitter s Fierzovou mají velký přehled o tom, kde se nacházejí „jejich bývalé“ děti. S Pittrem se setkávali i nadále a vznikl mezi nimi velice důvěrný vztah. Ovlivnil jeho život ještě víc v době, kdy už byl po smrti. To, že se zabýval Pittrovou osobností, z něho udělalo spisovatele a publicistu. Napsal několik knih, které věnoval P. Pittrovi.

RESPONDENT J – Qiryat Tivon, 2015

Poslední židovské dítě Přemysla Pittra, s nímž byl natočen rozhovor. Byl narozen roku 1929 v Praze jako třetí syn. Rodiny jeho otce i matky byly velmi židovsky pobožné, dokonce měly i vlastní modlitebnu. Velmi brzy pochopil, že Hitler a nacismus v sousedním Německu jsou něco strašného. Jeho rodina mohla těsně před válkou odjet do Anglie, ale nestalo se tak. Důsledkem toho celá rodina, mimo něho

a jeho bratra, zahynula. Protože Židé museli být přes noc doma, jednoho večera u nich zazvonilo a tehdy se poprvé setkal s Přemyslem Pittrem. Ten si chtěl promluvit s jeho otcem. Již tehdy byl velmi zaujatý rozhovorem, jaký jeho otec a Pitter vedli. Jelikož jeho rodina pracovala pro židovskou obec, odjeli z Prahy do Terezína až jako poslední. Postupně celá rodina odjížděla na východ a on s jeho bratrem byli povoláni do transportu na konci září 1944. Dodnes si pamatuje divné komíny, z nichž se valí plameny, černý dým a obrovský zápach. Hned mu bylo jasné, že se jedná o koncentrační tábor. Zažil i pochod smrti do tábora Dachau. Nakonec dorazili do malé vesnice nedaleko Dachau. Jeden zlom pro něho nastal v květnu 1945, kdy si uvědomil, že přežil, ten druhý přišel v momentě, kdy zjistil, že přežil sám. To byla velká změna. Čirou náhodou narazil na P. Pitttra, který mu řekl o jeho zámcích a pozval ho na ně. Tam byl několik týdnů, ale nešlo mu tam být. Sám říká, že to bylo z důvodu ideologického. Zpívaly se totiž české písničky. On se snažil ostatní naučit ty hebrejské a palestinské, židovskou historii a sionismus. To vedlo k velkým debatám mezi vychovateli a ním. Necháпали, o co se snaží a jemu se nehodilo, co dělají oni. Časem se dostal do Bratislavy, kde vedl domov mládeže. Přemysl Pitter pro něho byl osobou, která dokázala dělat velký dojem. Působil skoro jako prorok. Dokázal se na člověka dívat velmi přímo a měl výborný vztah k dětem a mládeži, a dokázal si získat respekt takovým způsobem, že se mu mohlo důvěřovat. Dodnes nad jeho povahou žasne. Když ve zbytku svého života měl možnost vyprávět svůj příběh, nikdy neodmítl. Je pro něj důležité, aby lidé věděli, co se tenkrát událo.

9.5 Výsledky výzkumu

Jednotlivé výpovědi jsem se snažila okódovat (následující kódy) i dle výzkumných otázek. Je to důležité pro závěrečné zodpovězení výzkumných otázek.

Kódy:

1. vnímání samotných zámků
2. pocity dětí při setkání s novým prostředím
3. vnímání P. Pittra a O. Fierzové
4. chování P. Pittra k dětem židovským a německým a vzájemné soužití těchto dvou skupin z pohledu samotných dětí
5. ovlivnění do budoucnosti

U prvního kódu „Vnímání samotných zámků“ popisuje respondent A, jak si s dětmi ze zámku Kamenice velmi dobře rozuměly, a i později si vzájemně dopisovaly. Na vzájemné porozumění vzpomíná i respondent D, F a H. Respondentovi B se na zámku Štířín líbilo více, než když se později dostal domů. Na Štíříně „bylo vlídněji“. Respondent I byl Štířínem nadšen a okouzlen. Rozdílně to vidí respondent F, kterému se nelíbilo sousedění s ruskými vojáky. Respondent G se o ruských vojácích nezmiňuje, vzpomíná na stoly plné jídla a krásnou přírodu. O krásné přírodě a čistém vzduchu se zmínila většina respondentů. Respondent C sděluje, že byl mezi prvními na zámku Lojovice. Poté pobýval i v Kamenici a dle něj bylo překvapující, že se k nim někdo choval přátelsky. A nakonec respondentovi J na zámcích nešlo vůbec být. Sice byl P. Pittrovi vděčný, ale kvůli odlišnému ideologickému zaměření docházelo k neshodám.

Druhý kód „Pocity dětí při setkání s novým prostředím“ souvisí s kódem prvním. Zde je patrný postoj dětí, a to převážně úleva z toho, že jsou zachráněni. V tu chvíli to pro ně bylo velice důležité. Sice přišly o rodinu, ale věděly, že už nemusí mít strach. Věděly, že jsou v bezpečí. Často také zmiňují krásu a velkolepost zámků, zejména dívky, které si tak mohly připadat jako princezny. Hlavní ale bylo, že z Pittra a jeho spolupracovníků měly pocit, že už jim nic nehrozí, že jsou to konečně lidé, kterých se po všech útrapách nemusí bát.

S třetím kódem přichází „Vnímání samotného P. Pittra a Olgy Fierzové“. Již v úvodu respondent A zmiňuje, že se díky Olze dokázal postavit na nohy. Strýčka Přemysla popisují respondenti A a H jako velice rozhodného a takového, že z něho nešel strach. Také zmiňují, že Přemysl s Olgou se velice snažili o to, aby se děti dostaly do kontaktu s rodiči (pokud přežili). Za to obdivuje tetu Olgu i respondent C. Respondent B vzpomíná na Přemysla a Olgu jako na počátek toho, že se v jeho životě vše obracelo správným směrem. Přivedli ho k přátelství, předcházení konfliktům a k řešení mírovou cestou. K tomu se přibližuje i respondent G. Respondent B Přemysla obdivoval pro jeho sílu v prosazení svého názoru. S tím souhlasí i respondent C. Ten dále na P. Pittrovi oceňoval, že se po židovských dětech dokázal postarat i o ty německé. Respondenti D a E označují Pittra jako impozantního, pěkného, charismatického, a hlavně dobrosrdečného muže. S tím souhlasí i respondent G. Respondent D také zmiňuje, že to byl někdo, kdo se zajímal o to, co s dětmi v budoucnu bude. S tím souhlasí i respondent E. Podle něho také Pitter dětem vrátil víru v člověka. Respondent F se názoru přibližuje v tom, že díky Pittrovi věřil, že od této chvíle již vše bude dobré. Oceňuje ho i za spojování dětí dohromady a snahu něco je naučit. To oceňuje i respondent G. Pro respondenta I byl Pitter velice ušlechtilým člověkem, kterému v budoucnu věnoval i několik knih. Respondent J dodnes nad Pittrovou povahou žasne, jako kladný hodnotí jeho vztah k dětem a mládeži a také jeho postoj, který dokázal dělat velký dojem.

„Chování P. Pittra k dětem židovským a německým a vzájemné soužití těchto dvou skupin z pohledu dětí“ je čtvrtým kódem. Ani jeden z respondentů zmiňující se o vzájemném soužití se nezmínil, že by se P. Pitter choval k těmto dvěma skupinám odlišně. Nikoho od sebe nerozlišoval. Jelikož výzkumným vzorkem byly pouze 3 děti německé a 7 židovských, dle těchto 3 výpovědí je patrné, že německé děti byly s odstupem času vděčné za to, že se o ně Přemysl postaral, a to i když před nimi na zámcích trávil čas děti židovské. Respondent B se díky dopisu, který nechal poslat po židovských dětech, znovu shledal se svou rodinou. Respondent F popisuje, že P. Pitter dokázal spojit děti židovské s těmi německými. Vzpomíná např. na společné zpívání koled. Naproti tomu respondent G zmiňuje, že mu zpočátku dělalo potíže se s německými dětmi bavit. Respondenti D, E, H, I a J se o vzájemném soužití nezmiňují.

U posledního kódu „Ovlivnění do budoucnosti“ se většina „bývalých dětí“ nezapomněla zmínit, že jim hlavně Přemysl, ale i jeho spolupracovníci dopomohli k nastartování jejich nového života. Bez jejich pomoci by možná nepřežili. Většinu z nich tato událost ovlivnila natolik, že i oni sami se ve svých profesích věnovali pomoci druhým. Respondent B se věnuje pomoci emigrantům, hlavně těm dětským z arabských zemí, a také je vyučuje. Respondent D se věnoval ošetrovatelství. Z respondenta E se stal učitel. Respondent G pracoval ve zdravotnictví. Práce v rádiu umožnila respondentovi H šířit hudbu po celé zemi a činit tak spoustu lidí šťastnými právě skrz hudbu. Respondent I také pracoval v rádiu a osudové zážitky a osobnost P. Pittra ho ovlivnily natolik, že o nich napsal několik knih. Respondent J vedl domov mládeže. Respondenti A a C měli jiné profese. Respondent F se o své profesi nezmiňuje.

9.6 Diskuze

Výzkum byl proveden na základě obsahové analýzy rozhovorů dostupných na DVD Křižovatky osudů. Život „bývalých dětí“ P. Pittra. Rozhovorů se zúčastnilo 10 těchto dětí, z toho 3 původem německé a 7 židovských. Jednalo se o 5 mužů a 5 žen. Výsledky kvalitativního výzkumu z největší části ukazují, že Přemysl Pitter byl výjimečným člověkem. Ovšem vše, co dokázal, se mu podařilo díky přičinění jeho spolupracovníků, zejména pak té nejbližší, Olgy Fierzové.

Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že „bývalé děti“ byly nadšeny nejen osobností P. Pittra, ale také prostředím zámků, na které se mu podařilo tyto děti dostat. Často vzpomínají na vzájemné porozumění, které mezi dětmi panovalo, na vlídnost prostředí, ať už díky lidem, přírodě, jídlu či velkému prostoru. O krásné přírodě a spoustě jídla se zmínila většina respondentů. Z prostředí zámků byli nadšeni a okouzleni. Pouze jednomu se nelíbilo susedění jednoho ze zámků s místem pro ruské vojáky. Jeden z respondentů na zámku pobýval pouze krátce, jelikož zde došlo k vzájemnému ideologickému nepochopení.

Dále je patrné, že děti při dostání se na zámky pocit'ovaly zejména úlevu z toho, že jsou zachráněni. Také věděly, že už nemusí mít strach a že jsou v bezpečí. Zejména

dívky také nezapomněly zmínit krásu a velkolepost zámků. Všichni zde také z Pittra a jeho spolupracovníků měly pocit, že se jedná o lidi, kterých se nemusí bát.

Důvod, proč byl Přemysl Pitter výjimečný a oblíbený vyjadřovali všichni respondenti obdobně. Často se zmiňovali také o Olze Fierzové. Z dostupných rozhovorů vyplývá, že Pitter byl velice rozhodný, dokázal si stát za svým názorem a nikdy z něho nešel strach. Popisují ho jako impozantního, ušlechtilého, charismatického, dobrosrdečného a pěkného muže. Společně s Olgou se zaslouhoval o to, aby se děti shledali se svými rodiči, nebo alespoň s pozůstalými nejbližšími. To zmiňují zejména německé děti. Dále je patrné, že díky nim dokázali vykročit do svých životů a tyto životy dokázali žít v pravdě, míru a pomoci druhým. Německé děti také oceňují, že se o ně dokázal P. Pitter postarat i přesto, že se předtím staral o děti židovské. Všichni respondenti také popisují, že se jednalo o člověka, který se dokázal zajímat, co s nimi v budoucnu bude, a také jim dokázal vrátit víru v člověka. Oceňují ho za spojování dětí dohromady a za snahu je něco naučit. Všichni se shodují, že v Pittrovi vždy převládala láska k dětem a díky tomu dokázal to, co dokázal.

V oblasti chování P. Pittra k dětem židovským a německým a ve vzájemném soužití těchto dvou skupin k velkým rozdílům nedochází. Ani jeden z respondentů se nezmiňuje, že by docházelo k odlišnému chování k těmto dvěma skupinám ze strany P. Pittra. Nikdo nebyl od nikoho odlišován, naopak se snažili děti spojit dohromady. Všichni 3 respondenti německé národnosti byli vděční, že se o ně Pitter dokázal postarat i vzhledem k tomu, že se před nimi staral o děti židovské. Jeden z německých respondentů vděčí židovským dětem za shledání se svou rodinou. Naproti tomu jeden ze židovských respondentů sděluje, že mu zpočátku dělalo problémy se s německými dětmi bavit. Polovina respondentů se o vzájemném soužití nezmínila.

V poslední zkoumané oblasti se většina respondentů zmínila, že P. Pittrovi vděčí za nastartování jejich dalšího života. Sedm respondentů tato událost ovlivnila při výběru jejich profese, kdy se rozhodli pomáhat ostatním lidem. Dva respondenti se rozhodli pro jiné profese a jeden respondent se o své profesi nezmínil vůbec.

Cílem výzkumu bylo především zjistit, jak vnímaly židovské a německé děti osobnost Přemysla Pittra. Zda se shodovaly, či naopak odlišovaly ve svých

výpovědích. Z výše zjištěného vyplývá, že bez ohledu na národnost všechny „bývalé děti“ P. Pittra hodnotily velice kladně, obdivovaly ho a vzhlížely k němu. Nedělal mezi jednotlivými národnostmi rozdíl, vždy se totiž držel svého motto: **„Bez lásky, bez lidskosti, bez soucítění člověka s člověkem nic neobstojí.“**

Díky psaní této bakalářské práce jsem se dozvěděla spoustu informací nejen o Přemyslu Pittrovi, Olze Fierzové či o životě „bývalých dětí“ P. Pittra, ale především o odvaze, ochotě, lásce k dětem a lidskosti, a že tyto hodnoty vždy musí zvítězit nad zlobou, hrůzami a nelidskostí. Na tyto hodnoty by neměl zapomínat nejen každý učitel, ať už při klasickém či mimoškolním vzdělávání, ale hlavně by na ně neměl zapomínat nikdo a nikdy. A já si přeji, aby tomu tak skutečně bylo.

ZÁVĚR

V úvodu práce jsem zmínila, že cílem teoretické práce bude zabývat se osobností a životními osudy humanisty, kazatele a zachránce dětí Přemysla Pittra. Bylo to nutné pro pochopení celé problematiky záchrany židovských a německých dětí, která se stala Pittrovým životním předurčením, skutečností a budoucností. Tohoto cíle dle mého názoru bylo dosaženo v jednotlivých kapitolách teoretické části této bakalářské práce.

V praktické části jsem si stanovila výzkumný cíl, jak vnímaly zachráněné židovské a německé děti Přemysla Pittra. Dílčím cílem bylo zjistit shody, podobnosti či naopak odlišnosti v jednotlivých výpovědích na dostupném DVD.

K výzkumným cílům byly vytvořeny kódy, na jejichž základě a s jejichž pomocí bylo dosaženo zodpovězení výzkumného cíle. U prvního a druhého kódu „Vnímání samotných zámků“ a „Pocity dětí při setkání s novým prostředím“ bylo prokázáno, že většina respondentů byla z tohoto prostředí nadšena a okouzlena. Často také vzpomínají na vzájemné porozumění, které mezi dětmi panovalo, na dostatek jídla a na krásnou přírodu okolí zámků. Všichni respondenti byli vděční za to, že je Přemysl Pitter zachránil a dovedl do prostředí, kde se zase mohli cítit jako lidé. Převládala u nich úleva z toho, že jsou zachráněni a mohli se cítit bezpečně. Třetí kód „Vnímání samotného P. Pittra a O. Fierzové“ dokazuje, že P. Pitter měl hned několik kladných vlastností. Byl velice rozhodný, charismatický, dokázal prosadit svůj názor a uměl vše řešit mírovou cestou. Také je hodnocen jako impozantní, dobrosrdečný muž se zájmem o to, co s dětmi bude v budoucnu. Také oceňují jeho um spojit děti dvou národností dohromady. P. Pittra a O. Fierzovou obdivují za jejich vedení dětí k přátelství a předcházení konfliktů. Zejména Olgu pak oceňují za její snahu přivést děti zpět do jejich vlastních rodin. „Chování P. Pittra k dětem židovským a německým a vzájemné soužití těchto dvou skupin“ jako další kód jasně prokazuje, že P. Pitter nedělal mezi národnostmi žádné rozdíly a ke všem se choval stejně a spravedlivě. Žádný z respondentů se nezmínil, že by Pitter tyto dvě skupiny nějak odlišoval. Německé děti oceňovaly především Pittrovu ochotu postarat se o ně, i když se před nimi staral o děti židovské. Někteří z respondentů se o vzájemném soužití nezmínili. Poslední kód „Ovlivnění do budoucnosti“ dokazuje, že P. Pitter a jeho spolupracovníci dopomohli respondentům

k nastartování jejich nového života. Většina z respondentů byla ovlivněna natolik, že si jako své budoucí profese vybrali ty, které se věnují pomoci druhým. A to buď přímým kontaktem, nebo například prací v rádiu, kdy mohli šířit hudbu k ostatním lidem a činit je tak šťastnými. Tři respondenti měli buď jiné profese, nebo svou profesi nezmínili. Ze všech těchto kódů je patrné, že Přemysl Pitter byl výjimečným člověkem, který dokázal děti nejen zachránit a spojovat je dohromady, ale také jim dopomohl se vstupem do jejich dalších životů a oni tak mohli kráčet v jeho stopách

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

BALÍKOVÁ, Marie. Obsahová analýza. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003.

FIERZOVÁ, Olga. *Dětské osudy z doby poválečné: záznamy ze záchranné akce přátel Milíčova domu v Praze*. Praha: Spolek přátel mládeže a družstva Milíčův dům, 1992.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KOHN, Pavel. *Kolik naděje má smrt: židovské děti z poválečné akce "zámky" vzpomínají*. Brno: L. Marek, 2000. ISBN 80-86263-09-6.

KOHN, Pavel. *Můj život nepatří mně: čtení o Přemyslu Pittrovi*. Praha: Kalich, 1995. ISBN 80-7017-852-3.

KOSATÍK, Pavel. *Sám proti zlu: život Přemysla Pittra (1895-1976)*. Praha: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-971-0.

PASÁK, Tomáš. *Přemysl Pitter - život pro druhé: česko-německé soužití v díle Přemysla Pittra*. Praha: Paseka, 1997. Historická paměť, sv. 8. ISBN 80-7185-137-X.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PITTER, Přemysl. *Duchovní revoluce v srdci Evropy: pohled do dějin českého národa*. 2. čes. vyd. Praha: Kalich, 1995. ISBN 80-7017-840-X.

PITTER, Přemysl a Olga FIERZOVÁ. *Nad vřavou nenávisti: vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové*. Praha: Kalich, 1996. ISBN 80-7017-972-4.

PŘADKA, Milan. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2033-4.

ŠVAŘÍČEK, R., & ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (Vyd. 2.). Praha: Portál, 2014.

Sborníky

Hovory: sborník nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové Praha. 2, Přemysl Pitter - křesťan. Praha: Oliva, 1996. ISBN 80-85942-23-2.

Hovory: sborník nadace Přemysla Pittra a Olgy Fierzové Praha. 3, Památce MUDr. Emila Vogla (1901-1977). Praha: Oliva, 1997. ISBN 80-85942-25-9.

Hovory: sborník Nadačního fondu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové. 6, Referáty z mezinárodní konference "Žena ve stínu". Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-4-2.

Internetový zdroj

REVUE PRO MÉDIA č. 10 – Heslář – Kódování/dekódování. *rpm.fss.muni.cz* [online]. [cit. 2017-06-07]. Dostupné online.

DVD

Křižovatky osudů. Život bývalých „děti P. Pittra“ – vzpomínky R. Aviram, J. Bacona, M. Bar-Or, M. Beer, G. Klinsberg, P. Kohna, E. Kretschmer, M. Livniho, H. Wundra a B. Zarges. Projekt byl financován Nadačním fondem Přemysla Pittra a Olgy Fierzové a vznikl ve spolupráci s Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského.

Námět a odborná spolupráce: Pavel Kohn, PhDr. Markéta Pánková, PhDr. Lenka Lajsková, Magda Bar-Or

Režie: PhDr. Ivana Křenová, 2016